

VAASAN YLIOPISTO

Filosofinen tiedekunta

Tomi Koivukoski

Ympäristöteemat- ja puhe eduskuntapuolueiden poliittisissa ohjelmissa

Viestintätieteiden pro gradu -tutkielma

Vaasa 2015

SISÄLLYSLUETTELO

KUVAT	2
KUVIOT	2
TAULUKOT	2
TIIVISTELMÄ	4
1 JOHDANTO	6
1.1 Tutkimuksen tavoite	7
1.2 Tutkimusaineisto	8
1.3 Tutkimusmenetelmät	10
2 YMPÄRISTÖ YHTEISKUNNASSA	16
2.1 Ympäristö	15
2.2 Ympäristöpolitiikka	16
2.2.1 Kotimainen ympäristöpolitiikka	19
2.2.2 Kansainvälinen ympäristöpolitiikka	20
2.3 Kestävä kehitys	22
2.4 Ympäristötietoisuus	24
2.5 Ympäristöviestintä	29
3 DISKURSSIT MERKITYSTEN TUOTTAJINA	32
3.1 Diskurssintutkimuksen taustaa	32
3.2 Diskurssi sanana ja käsitteenä	36
4 PUOLUEIDEN YMPÄRISTÖTEEMAT JA -PUHE	40

4.1 Puolueiden ympäristöteemojen analyysi	41
4.2 Puolueiden puhettavat	50
4.2.1 Asiantuntijuuden osoittaminen	50
4.2.2 Lokaali- ja globaali puhetapa	57
4.2.3 Kestävyyspuhe	63
4.3 Yhteenveto tutkimuksen tuloksista	72
5 PÄÄTÄNTÖ	75
LÄHTEET	78
KUVAT	
Kuva 1. Kuvakaappaus Kokoomuksen ympäristöohjelmasta	42
Kuva 2. Kuvakaappaus SDP:n ympäristöohjelmasta	43
KUVIOT	
Kuvio 1. Mind map RKP:n ympäristöohjelmasta	45
Kuvio 2. Suhteelliset prosenttiosuudet	48
TAULUKOT	
Taulukko 1. Ohjelmien sanamääräinen pituus	9
Taulukko 2. Ympäristöteemojen jakaantuminen puolueittain	46
KAAVIOT	
Kaavio 1. Tutkimuksen ensimmäinen vaihe	13
Kaavio 2. Tutkimuksen toinen vaihe	14

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta**

Tekijä:	Tomi Koivukoski
Pro gradu -tutkielma:	Ympäristöteemat- ja puhe eduskuntapuolueiden poliittisissa ohjelmissa
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Viestinnän monialainen maisterikoulutusohjelma, Organisaatioiden viestintä
Valmistumisvuosi:	2015
Työn ohjaaja:	Terttu Harakka

TIIVISTELMÄ:

Poliittiset puolueet tekevät poliittisia ohjelmia, jotka ovat yksi niiden käyttämistä viestinnän muodoista. Ohjelmissa he linjaavat aiheita omista näkökulmistaan ja kertovat, millaisia poliittisia tavoitteita heillä niihin liittyen on. Ympäristöasiat ovat yksi esimerkiksi aiheista, joista puolueet kirjoittavat.

Pro gradu -työni tavoitteena on selvittää, minkälaisista ympäristöteemoista Suomen hallituspuolueet puhuvat poliittisissa ohjelmissaan. Lisäksi selvitän, miten puolueet ympäristöteemoista puhuvat ja mistä se kertoo. Vertailen lyhyesti myös puolueiden ohjelmien visuaalista ilmettä. Tutkimusmenetelminä käytän aineistolähtöistä sisällön analyysiä ja kriittistä diskurssianalyysiä. Aineistolähtöisen sisällön analyysin avulla selvitän, millaisista eri ympäristöteemoista poliittisissa ohjelmissa puhutaan ja kriittisen diskurssianalyysin avulla syvennyn tarkemmin siihen, miten ohjelmissa puhutaan näistä teemoista.

Tutkimuksen aineisto koostuu hallituspuolueiden ympäristöohjelmista tai muun poliittisen ohjelman ympäristöasioihin keskittyvästä osuudesta. Aineisto on koottu puolueiden internet-sivuilta löytyvistä ohjelmista. Oletuksena on, että esimerkiksi EU vaikuttaa ohjelmiin yhdistävästi, mutta ideologiset ja muut taustatekijät taas erottavasti ohjelmien sisältöön.

Tutkimuksen tuloksena selvisi, että Vihreät (n=31) ja SDP (n=29) huomioivat eniten erilaisia ympäristöteemoja ohjelmissaan. RKP (n=17) ja Perussuomalaiset (n=19) huomioivat kaikkein vähiten erilaisia ympäristöteemoja. Toisessa vaiheessa kriittisen diskurssianalyysin avulla syvennyttiin esille nousseisiin puhetapoihin, joita olivat asiantuntijuuden osoittaminen, lokaali- ja globaali puhetapa sekä kestävyyspuhe. Näitä eri puhetapoja tarkastellessa selvisi, että puolueet puhuvat ympäristöasioissa eri konteksteissa ja liittävät käsitteet erilaisiin yhteyksiin.

AVAINSANAT: ympäristöpolitiikka, ympäristöviestintä, kriittinen diskurssianalyysi, sisällön erittely, poliittinen ohjelma

1 JOHDANTO

Ympäristöasiat ja -valinnat ovat osana arkipäivää, kun esimerkiksi kotona lajitellaan roskaa ja valitaan, matkustetaanko omalla autolla, bussilla tai polkupyörällä. Ympäristöasioista kerrotaan paljon eri medioissa ja ne otetaan huomioon myös politiikassa. Nykyään suurimpana huolena on ilmastonmuutos ja sen aiheuttamat moninaiset ongelmat. Julkisuudessa ilmastonmuutos näkyy esimerkiksi IPCC:n eli Intergovernmental Panel on Climate Change'n julkaisemien raporttien uutisointina (ks. IPCC 2014). Esimerkiksi 2.11.2014 julkaistu uutinen (YLE 2014a), jossa kerrotaan YK:n ilmastopaneelin sanovan, että fossiilisten polttoaineiden käytön on loputtava lähes kokonaan tämän vuosisadan loppuun mennessä (YLE 2014a). Ilmastonmuutos on myös kytköksissä erilaisiin ympäristöongelmiin.

Ympäristöjärjestöjen- ja liikkeiden, luonnonsuojelijoiden ja yksittäisten mielipidevaikuttajien toiminta on hitaasti vuosikymmenten aikana nostanut ympäristökysymykset poliittisen päätöksenteon ja julkisen huomion kohteeksi (Väliverronen 1996: 47). Ympäristö on tiiviissä yhteydessä hallinnointiin ja organisaatioiden taktiikoihin sekä näitä hoitaviin ihmisiin. Poliitiikan avulla siis hallinnoidaan ja tehdään ympäristöä koskevia päätöksiä, niin kansainvälisiä YK:n lausuntoja kuin paikallisten neuvostojen ja ympäristöjärjestöjen suunnitelmia. Ympäristöä kohtaan kasvanut mielenkiinto johtuu siitä, että teollisessa yhteiskunnassa ollaan 1970-luvun jälkeen alettu luottaa ympäristöpäätöksissä entistä enemmän tieteelliseen tietoon. (Foxwell-Norton 2013: 272)

Poliittisten puolueiden täytyy siis ottaa myös poliittisissa ohjelmissaan huomioon ympäristöasiat erityisesti ilmastonmuutosta koskevan tiedon lisääntymisen myötä. Poliittisissa ohjelmissaan ne kertovat näkemyksistään ja tavoitteistaan aatteellisista lähtökohdista käsin ja ympäristöohjelmat ottavat kantaa rajattuun asiakokonaisuuteen. Suomea sitovat myös lukuisat kansainväliset ympäristösopimukset (Ympäristöministeriö 2014a). Ne ovat yksi esimerkki siitä, miten poliitikkojen pitää päätöksenteossa huomioida ympäristöasiat. Euroopan Unioni (EU) ohjaa jäsenvaltioidensa ympäristöpolitiikkaa yhteisten velvoitteiden kautta,

koska EU on neuvotteluosapuolena ympäristösopimuksissa suurempien, Euroopan ulkopuolisten maiden kanssa (Ympäristöministeriö 2014b).

Ympäristöpolitiikka on tärkeä tutkimuskohde, koska ympäristöasioista kerrotaan paljon eri medioissa. Vastuullisesti toimivien poliittisten tahojen on otettava ympäristöasiat politiikkansa huomioon. Aihe on myös yhteiskunnallisesti kiinnostava, koska poliitikoilla on paljon valtaa vaikuttaa siihen, miten valtio ja korkeammalla tasolla EU suhtautuvat ympäristöasioihin ja -ongelmiin. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen myötä on saavutettu laaja konsensus siitä, että tulevaisuuden kehityskulkuihin täytyy vaikuttaa, jotta esimerkiksi ilmaston lämpeneminen ei karkaa käsistä. Poliittisten puolueiden ohjelmien tarkastelu oli myös siinä mielessä ajankohtaista, että seuraavat eduskuntavaalit järjestettiin vuoden 2015 huhtikuussa. Kuukautta ennen tämän tutkimuksen valmistumista.

1.1 Tutkimuksen tavoite

Tässä tutkielmassa haluan selvittää, miten Suomalaisten poliittisten puolueiden ympäristöohjelmat eroavat toisistaan ja millaisia samankaltaisuuksia niistä löytyy. Lisäksi haluan selvittää, miten he puhuvat ympäristöasioista näissä ohjelmissa. Näiden asioiden selvittäminen on tärkeää, koska poliittiset puolueet ovat merkittäviä yhteiskunnallisia päätöksentekijöitä ja ympäristöasiat ovat aina ajankohtaisia, varsinkin kaikenlaisten ympäristökatastrofien myötä. Tutkimuksen tuloksista voidaan sitten päätellä, ovatko EU ja ideologiset erot merkittäviä tekijöitä puolueiden ympäristöpoliittisissa tavoitteissa. Tutkimuksen jälkeen tiedän, millaisia ympäristöasioita puolueet käsittelevät ohjelmissaan ja miten laajasti puolueet niitä käsittelevät.

Lähtöoletuksena tutkimukselle on, että niistä löytyy melko paljon samoja teemoja, koska EU ohjaa pitkälti myös suomalaista ympäristöpolitiikkaa. Puolueiden EU-myönteisyyden ja -kriittisyyden välillä on kuitenkin eroavaisuuksia, mikä saattaa vaikuttaa siihen, mitä oh-

jelmiin kirjoitetaan. Ohjelmien pituudet vaihtelevat, mutta on kuitenkin melko selvää, että osa puolueista käsittelee ohjelmissaan ympäristöteemoja toisia puolueita syvemmin. Puolueen aatteellinen tausta ja johtohenkilöiden henkilökohtaiset ideologiat vaikuttavat siihen, miten ohjelmia kirjoitetaan.

Puolueet pyrkivät saamaan äänestäjiä omasta viiteryhmästään ja mieluusti myös sen ulkopuolelta, joten ohjelman pitäisi miellyttää sekä omaa että ulkopuolista väkeä. Yleinen mielipide ja ajankohtaiset asiat on siis otettava huomioon. Nykyään politiikan taustalla on valtavasti lobbausta ja poliittisen imagon rakentamista, joten myös lobbarit ja markkinoinnin ammattilaiset pääsevät vaikuttamaan ohjelmiin. Näiden muiden taustalla vaikuttavien tekijöiden lisäksi puolueet pyrkivät tekemään eroa muihin puolueisiin.

1.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistona ovat Suomen kahdeksan eduskuntapuolueen internet-sivuilta löytyvät poliittiset ohjelmat. Olen rajannut aineiston niihin ohjelmiin, joissa sivutaan ympäristöteemoja. Monella puolueella on erillinen ympäristöohjelma, mutta osalla puolueista ympäristöasiat löytyvät jonkun muun ohjelman sisältä. Kuten taulukosta 1. nähdään, Vihreiden (Vihr.), Suomen ruotsalaisen kansapuolueen (RKP), Kristillisdemokraattien (KD) ja Kokoomuksen (KOK) ohjelmat ovat nimetty ympäristöohjelmiksi. Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen (SDP) ohjelma on nimetty ilmasto-ohjelmaksi. Suomen Keskustan (Kesk.) ohjelma on nimeltään tavoiteohjelma 2010-luvulle ja Vasemmistoliiton (Vas.) ohjelma on otsikoitu tavoiteohjelmaksi 2010–2015. Perussuomalaisten (Perus.) ohjelma on nimeltään maaseutupoliittinen ohjelma. Käytän tutkimuksessa nykyisten eduskuntapuolueiden ohjelmia, koska ne ovat tutkimuksen tekohetkellä poliittisen päätöksenteon kannalta merkittävimpiä.

Taulukko 1. Ohjelmien sanamääräinen pituus

Puolue	Ohjelma	Sanamäärä
Keskusta (Kesk.)	Tavoiteohjelma 2010-luvulle	2132
Kokoomus (KOK)	Ympäristöohjelma	2301
Kristillisdemokraatit (KD)	Ympäristöohjelma	3027
Perussuomalaiset (Perus.)	Maaseutupoliittinen ohjelma	2201
Suomen ruotsalainen kansanpuolue (RKP)	Ympäristöohjelma	2189
Suomen Sosialidemo- kraattinen Puolue (SDP)	Ilmasto-ohjelma	12 061
Vasemmistoliitto (Vas.)	Tavoiteohjelma 2010-2015	823
Vihreät (Vihr.)	Ympäristöohjelma	7935

Taulukosta 1 voidaan nähdä, miten paljon ohjelmat eroavat huomattavasti toisistaan sanamäärällisesti mitattuna. SDP:n ja Vihreiden ohjelmat ovat selvästi muita laajempia. Vasemmistoliiton ja Keskustan ohjelmat ovat siis kokonaisuudessaan pidempiä, mutta ympäristöasioihin keskittyvä osuus on taulukossa näkyvän sanamäärän laajuinen.

Kaikkien puolueiden ohjelmat löytyvät, niiden internet-sivuilta. Puolueilla on sivuillaan ohjelmat -osuus, mihin on kerätty erilaisia poliittisia ohjelmia ja ne ovat myös helposti löydettävissä. Ohjelmien laajuudesta voidaan päätellä, että suurin osa niistä on melko nopeasti luettavissa, joten ne voisivat toimia ikään kuin johdatuksena siihen, mitä mieltä puolue on ympäristöasioista. Sivuille on siis koottu puolueiden tärkeimmät ympäristöasiat ja ehkä myös ”myyvimät” näkemykset. Vihreiden ja SDP:n ohjelmat vaativat taas syvempää pe-

rehtymistä ja ne on todennäköisesti kirjoitettu niille äänestäjille, jotka haluavat saada tarkempaa tietoa puolueen ympäristöpoliittisesta linjasta.

Vasemmistoliiton ja Keskustan tavoiteohjelmista otan tarkasteluun osiot, joissa keskitytään ympäristöasioihin. Vasemmistoliitolla ole varsinaista ympäristöohjelmaa, vaikka se ympäristömyönteisenä punavihreänä puolueena profiloituukin (ks. Vasemmisto 2014a). Perussuomalaisillakaan ei ympäristöohjelmaa ole, mutta maaseutupoliittinen ohjelma ottaa kantaa ympäristöasioihin, joita muiden puolueiden ohjelmat käsittelevät, joten se puolustaa paikkaansa tutkittavien ohjelmien joukossa.

Suomen vaalitutkimusportaali (2010) määrittelee puolueiden yleisohjelman siten, että se on puolueiden aatteellisista lähtökohdista ja tavoitteista kertova perusdokumentti. Tämä perusdokumentti voi olla nimeltään myös periaateohjelma, tavoiteohjelma tai puolueohjelma. (Suomen vaalitutkimusportaali 2010). Tutkittavana olevista ohjelmista Vasemmistoliiton tavoiteohjelma 2010–2015 ja Keskustan tavoiteohjelma 2010-luvulle vastaavat nimeltään yleisohjelman määritelmää. Muiden puolueiden ohjelmat ovat erityisohjelmia, jotka Suomen vaalitutkimusportaalin (2010) mukaan ovat rajattuun asiakokonaisuuteen tai yhteiskunnalliseen kysymykseen kantaa ottavia ohjelmia. Ympäristöohjelma, maaseutuohjelma ja ilmasto-ohjelma ovat siis tämän määritelmän mukaan erityisohjelmia. SDP:n ilmasto-ohjelma voisi mielestäni olla myös nimeltään ympäristöohjelma, sillä sen sisältö ottaa kantaa samankaltaisiin teemoihin kuin muiden puolueiden ympäristöohjelmat.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Tässä tutkielmassa selvitän Suomen poliittisten puolueiden tapoja ottaa huomioon ympäristöasiat poliittisissa ohjelmissaan. Aluksi aion selvittää, kuinka monia eri ympäristöteemoja Suomen hallituspuolueet ottavat poliittisissa ohjelmissaan huomioon. Tämän jälkeen tarkastelen, mitkä asiat yhdistävät ja mitkä erottavat ohjelmia, jotta puolueita voidaan vertailla

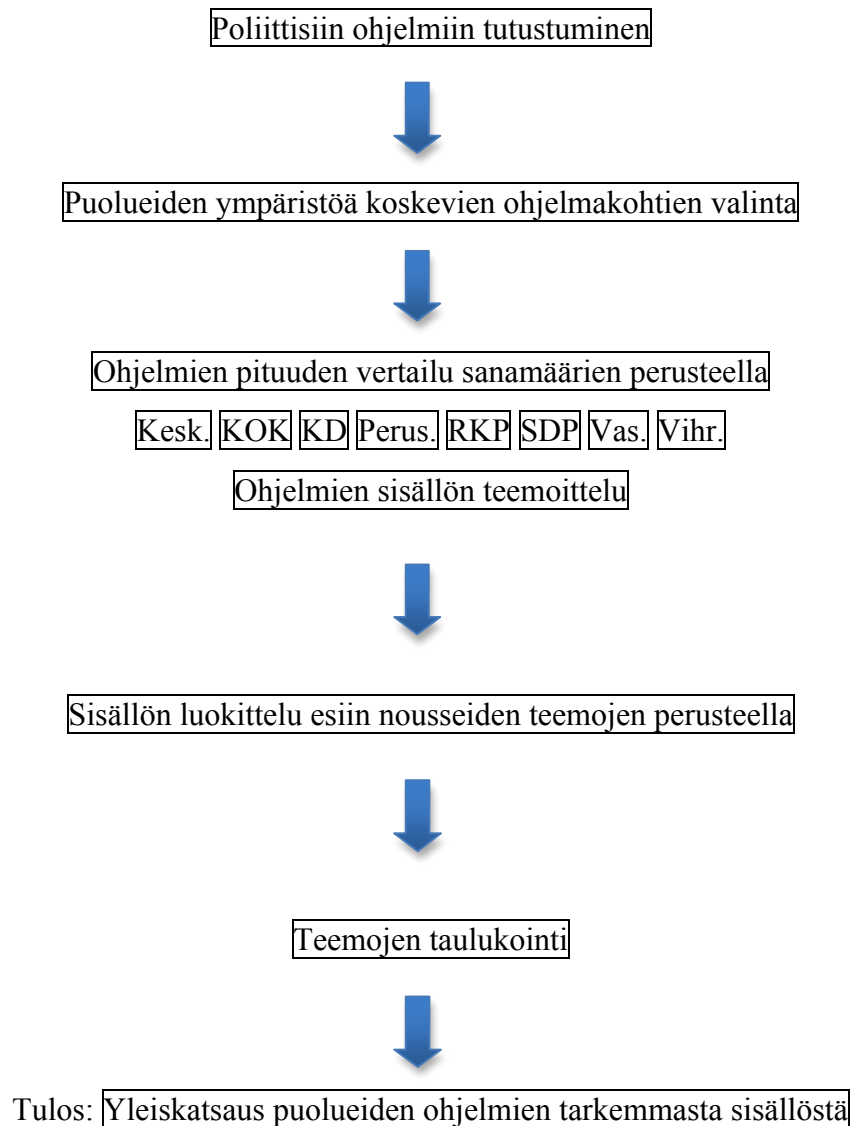
keskenään. Toisessa vaiheessa syvennyn tarkemmin siihen, miten puolueet ympäristöasioista ohjelmissaan kertovat ja miten he kuvaavat ympäristöön liittyviä linjauksiaan. Tarkastelen sitä, millaisessa kontekstissa ympäristöasioista puhutaan ja millaisia vakuuttamisen keinoja puolueet käyttävät.

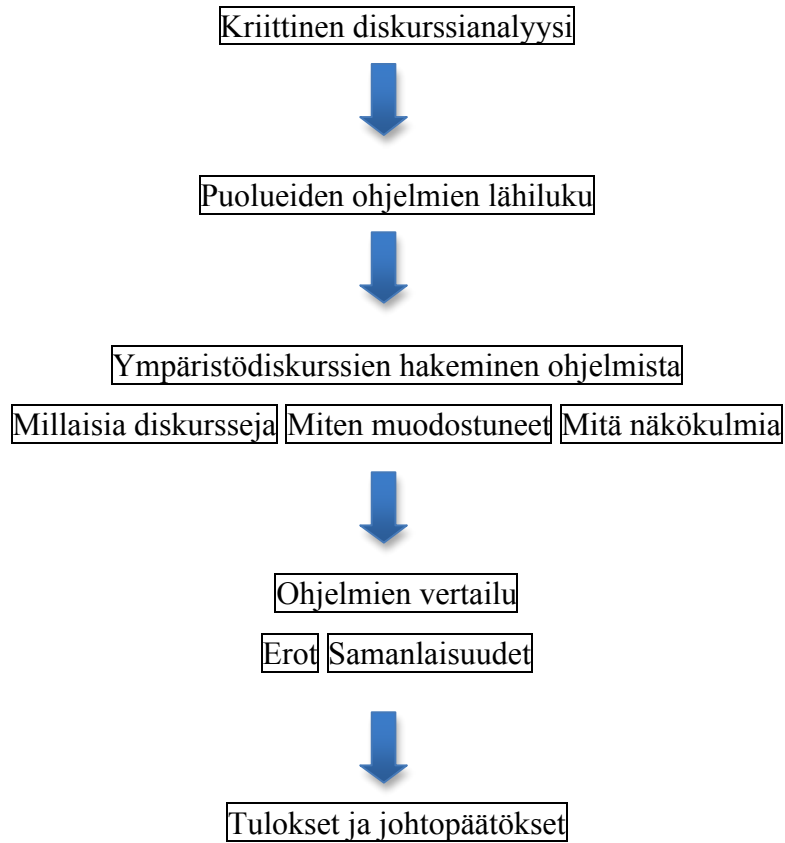
Ensimmäisessä vaiheessa teen aineistolähtöistä sisällön analyysiä. Käyn puolueiden ohjelmat läpi ja etsin, mitä teemoja he omassa ympäristöpolitiikassaan huomioivat eli mistä asioista he ohjelmissaan puhuvat. Merkitsen ohjelmista löytyvät asiat taulukkoon teemoittain, jotta se pysyy luettavana ja vertailun tekeminen on mielekkäämpää. Teemat tietenkin kietoutuvat myös yhteen eikä niiden jaottelu välttämättä ole täysin yksiselitteistä. Teema tarkoittaa tässä työssä luokkaa, johon sisällytän samansisältöisiä aihepiirejä. Jos teemana on esimerkiksi vedet, niin tämän teeman alla voi olla mainintoja esimerkiksi Itämereen tai Suomen sisävesiin liittyen. Pelkistän kaikki vesiin liittyvät asiat taulukkoon teemaksi *vedet*. Luokittelen kaikki mainitut teemat taulukkoon ja näin saadaan kartoitus siitä, mitä puolueiden ohjelmat sisältävät.

Tutkimukseni tuottaa kuitenkin yhden kuvauksen ja antaa esimerkkejä puolueiden ympäristöä koskevista näkemyksistä. Esimerkiksi monimuotoisuus on kytköksissä luonnonvaraisiin eläimiin. Mainitsen ne kuitenkin erikseen, jos luonnonvaraiset eläimet oli nimenomaan mainittu erikseen eikä pelkästään puhuttu monimuotoisuudesta. Tällä luon yleiskuvan puolueiden ympäristöohjelmien sisällöstä. Teemojen taulukoimisen jälkeen analysoin ohjelmien eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia ja pohdin niiden syitä.

Tutkimuksen toisessa vaiheessa syvennyn kriittisen diskurssianalyysin avulla siihen, miten puolueet puhuvat ohjelmissaan ympäristöasioista. Tutkin millaisilla diskursseilla ympäristöteemoja käsitellään, miten ne muodostuvat ja minkälaisia näkökulmia niihin sisältyy. Pyrin selvittämään myös minkälaisia samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia puolueiden käyttämät diskurssit sisältävät. Kriittinen diskurssintutkimus yhdistelee kielitieteellisiä ja yhteiskuntatieteellisiä näkemyksiä. Tekstin tuottamisen ja vastaanottamisen prosessit, tekstin so-

siokulttuuriset piirteet ja yleisempi organisoituminen ovat kriittisen diskurssianalyysin kiinnostuksen kohteita, kuten muidenkin kielitieteellisten diskurssianalyysin suuntausten. (Pietikäinen 2000: 191–193) Tässä tutkimuksessa keskitytään erityisesti tekstin tuottamisen näkökulmaan ja tarkastellaan, millaista tekstiä puolueet ovat tuottaneet ja millaisia sosiokulttuurisia piirteitä tuotetulla tekstillä on. Vastaanottamisen prosessiin keskitytään tutkijalukija näkökulman kautta. Tässä tutkimuksessa tukeudun Solinin (2002) näkemysdiskursseista abstrakteina ja kontekstisidonnaisina oletusten ja väitteiden kimppuina, joiden avulla ihmiset pyrkivät rakentamaan sosiaalista todellisuutta. Seuraavat kaaviot 1. ja 2. kertovat, miten prosessi käytännössä etenee tutkimuksen ensimmäisessä ja toisessa vaiheessa.

Kaavio 1. Tutkimuksen ensimmäinen vaihe

Kaavio 2. Tutkimuksen toinen vaihe

2 YMPÄRISTÖ YHTEISKUNNASSA

Tässä luvussa määrittelen ympäristön, ympäristötietoisuuden, ympäristöpolitiikan, kestävän kehityksen ja ympäristöviestinnän käsitteet. Ympäristö on peruskäsite, joka liittyy kaikkiin muihin käsitteisiin. Ympäristötietoisuuden määrittelen, koska se on ympäristöpolitiikan taustalla. Ilman ympäristötietoisuutta ei voi olla ympäristöpolitiikkaakaan, koska ympäristömyönteinen ja ympäristöasioihin huomiota kiinnittävä toiminta lähtee ympäristön tiedostamisesta ja arvostuksesta.

2.1 Ympäristö

Willamon (2005: 60) mukaan ympäristö -termin neutraalilla merkityksellä, jonka mukaan ympäristöä on kaikki tarkasteltavan kohteen ympärillä oleva, on pitkä historia. Kuisma (2001: 20) erottaa luonnon ja ympäristön toisistaan siten, että ympäristö nähdään luontoa laajempaa kokonaisuutena, johon kuuluvat ihmisen tavat käyttää luontoa. Ihminen siis käyttää luontoa esimerkiksi rakentamalla ja näin syntyy kokonaisuus, jota kutsumme ympäristöksi. Ympäristö käsitteenä on siis teollistumisen seuraus. (Kuisma 2001: 20-21) Willamon (2005: 60) mukaan ympäristötieteitä on kuitenkin ollut jo paljon ennen kuin modernit ympäristöongelmat ovat tiedostettu.

Ingold (2003) puhuu kahdesta erilaisesta tavasta käsittää ympäristö. Toinen on paikallinen näkökulma ja toinen on maailmanlaajuinen perspektiivi. Niitä ei voi asettaa paremmuusjärjestykseen, koska kyseessä on kaksi erilaista tapaa käsittää ympäristö. Maailmanlaajuisessa perspektiivissä ihminen ikään kuin tarkastelee maapalloa sen ulkopuolelta objektiivisuuteen pyrkien. (Emt. 152–168) Tämänkaltaisen ulkoapäin tuleva lähestymistapa on löydettävissä esimerkiksi luonnontieteissä ja taloustieteissä. (Suomela & Tani 2004: 47)

Ingoldin (2003) toisessa näkökulmassa ihminen ei tarkastele ympäristöä ulkoapäin vaan jokaisella ihmisellä on oma ympäristönsä. Tämä aikaan ja paikkaan sidottu ympäristö saa merkityksensä toiminnan, kokemuksen ja tunteiden kautta. (Emt. 152–168) Tämän kaltaista yksilökeskeistä ympäristön määrittelyä edustaa tieteissä muun muassa ympäristöpsykologia, humanistinen maantiede ja ympäristöestetiikka. (Suomela & Tani 2004: 47–49)

Haila (2008: 10–11) esittää, että ympäristökysymyksen syntyminen on aiheuttanut ympäristön politisoitumisen. Ympäristökysymyksellä tarkoitetaan ihmisen pelkoa siitä, että ympäristö ei säily samanlaisena kuin ennen. Ympäristöpolitiikka on myös tämän politisoitumisen seurausta. Suomela ja Tani (2004: 51) sanovat, että tässä muiden muassa ympäristöpolitiikan ja ympäristönsuojelun edustamassa näkökulmassa ympäristö nähdään yhteiskunnallisesti ja sosiaalisesti tuotettuna kokonaisuutena. Tämä näkemys edustaa myös oman työni näkökulmaa ympäristöstä.

2.2 Ympäristöpolitiikka

Ympäristöpolitiikkaa voidaan määritellä monin erilaisin tavoin. Esimerkiksi Hailan (2008: 18) mukaan ympäristöpolitiikka on ongelmakeskeistä ja ympäristöpolitiikan merkittävin kysymys on ongelmien määrittely. Ongelmien määrittely on kuitenkin itsessään ongelmalista, koska asiat voidaan esittää useista eri näkökulmista. (Haila 2008: 13, 18) Sairisen (1996: 57–58) mukaan taas ympäristöpolitiikka lähtee siitä, että valtio puuttuu yksityisten ihmisten ja markkinoiden väliseen toimintaan. Joissakin hyvinvointivaltiota koskevissa näkemyksissä on katsottu, että julkisen vallan täytyy ottaa ympäristöasioita hoitaakseen, koska markkinoiden ei uskota pystyvän sovittamaan ekologisia kysymyksiä yhteen kuluttajan, yksittäisen ihmisen tai yrityksen etujen kanssa. Tällainen näkemys, jossa valtio ohjaa ihmisten käyttäytymistä normeilla, edustaa kollektivistista ajattelua. Vapaaehtoiseen sopimukseen ja ihmisten omiin valintoihin perustuvan ympäristöpolitiikan toteuttaminen on saanut myös kannatusta. (Sairinen 1996: 57–58)

Massa (2011: 362) jakaa ympäristöpolitiikan epätyypillisesti suureen ja pieneen ympäristöpolitiikkaan. Pientä ympäristöpolitiikkaa on hänen mukaansa kaikki ihmisten pienet arjen teot, joita ympäristö ohjaa. Suurta ympäristöpolitiikkaa on eduskunnassa ja hallinnossa tapahtuva ympäristöpolitiikka. (Massa 2011: 362) Ympäristöpolitiikassa ovat tieteellisten kysymysten lisäksi nousseet ympäristöeettiset kysymykset keskusteluun 1990-luvulla. Ympäristöliike on laajentunut suuresti viimeisen sadan vuoden aikana ja nyt otetaan huomioon enemmän asioita, on enemmän tietoisuutta ja useampia osallistujia sekä kiinnitetään ylipääntään enemmän huomiota ympäristöasioihin. (Costain & Lester 1997: 15) Huoli ympäristöstä on yleensä noussut esiin aina silloin, kun yhteiskunnasta on tullut materiaalisesti rikkaampi (Jordan & O’Riordan 2000: 70–71).

Sairisen (1996) mielestä ympäristöpolitiikan määrittelemine on hieman ongelmallista. Suomessa on ollut ympäristöpolitiikkaa jo ennen ympäristöministeriötä, ja ympäristöpolitiikka on ollut ajasta ja paikasta riippuvaista. Ympäristöhaittojen ja -riskien vähentäminen tai poistaminen, raaka-aineiden kestävä käyttö, ihmisen ja yhteiskunnan luonto- ja ympäristösuhteen hoitaminen sekä luonnon elinkyvyn ja moninaisuuden takaaminen ovat ympäristöpolitiikan pääasiallisia tehtäviä. Monimuotoisuuden säilyttäminen on ympäristöpolitiikan pitkän tähtäimen tavoite. Ympäristöpolitiikassa yritetään sovittaa yhteen yhteiskunnassa vaikuttavia erilaisia intressejä ja arvoja. (Sairinen 1996: 28)

Jordan ja O’Riordan (2000: 69–70) määrittelevät osittain Sairisen tapaan niitä politiikan piirteitä, jotka ovat läsnä myös ympäristöpolitiikassa. Ensiksi politiikka on toimintaa. Toiseksi politiikka on päätöksentekoa, jonka tulokset näkyvät yleensä lakien muodossa. Kolmanneksi politiikka on valtaa, jota päätöksentekoon osallistuvilla on enemmän kuin toisilla. Paljon on myös olemassa myös rakenteellista valtaa. Neljänneksi politiikka ilmenee yhteisöjen ja sosiaalisten verkostojen sisällä. Se on syntynyt siitä, että ihmisten täytyy saada yhteisiä asioita päätettyä. Poliitiikka on siis kaikkialla. (Jordan & O’Riordan 2000: 69–70)

Lisäksi Jordan & O’Riordan (2000: 72–74) ovat tarkastelleet erityisesti ympäristöpolitiikalle ominaisia piirteitä. Luonnonvarat kuten vesi ja ilma ovat asioita, joiden käyttöä ei voida periaatteessa keneltäkään estää. Yleensä voidaan kuitenkin osoittaa jokin tietty ympäristövahinkoja aiheuttava toimija, joka vaikuttaisi monien ihmisten elämänlaatuun toimintaansa korjaamalla. Esimerkiksi tehtaiden päästöjä vähentämällä ihmisten hengitysilma paranee. Tosin nykyiset kulutus pohjaiset ympäristöhaittojen aiheuttajat ovat yhtä moninaisia kuin ongelmista kärsivätkin. Esimerkiksi vesistöissä olevat lääkejäämät ovat yksi kulutus pohjainen ympäristöhaitta. (Jordan & O’Riordan 2000: 72–74; Mickwitz 2006: 13)

Sääntely on myös ympäristöpolitiikalle ominainen piirre. Ympäristövahingot saavat usein alkunsa sosiaalisesti hyväksytyistä toiminnoista, kuten ruoan- ja energiantuotannosta. Valtion rooli on valvoa, ettei mikään yhteiskunnan osa-alue voi aiheuttaa liian suurta haittaa muille osa-alueille. Tämä tapahtuu yleensä sääntelyllä, vaikka verot, maksut ynnä muut markkinatalous pohjaiset ratkaisut ovat kasvattaneet suosiotaan. Monimutkaisuus ja epävarmuus ovat myös ympäristöpolitiikan piirteitä. (Jordan & O’Riordan 2000: 72–73)

Tieteellinen ja menettelytapoihin liittyvä epävarmuus on toki ominaista muillekin politiikan osa-alueille, mutta Jordanin & O’Riordanin mukaan (2000) on syytä uskoa, että sitä liittyy erityisesti ympäristöpolitiikan. Haittojen todentaminen, mittaaminen ja määrittäminen on siis hankalaa. Jokin paikallinen ympäristöongelma voi olla monimutkaisen ongelmakimppun paikallisesti havaittavissa oleva ilmentymä. (Jordan & O’Riordan 2000: 72–73) Ympäristöongelmiin liittyvän tiedon ominaispiirteitä ovat, että tiedemiehet ovat määritelleet ne ongelmiksi. Niihin sisältyy paljon epävarmuutta ja ne koskevat sidosryhmiä, joilla on erilaisia tavoitteita ja ideologioita. (Mickwitz 2006: 13)

Peruuttamattomuus on myös yksi ympäristöpolitiikan piirre. Jotkut luonnonvarat tai eläinlajit voivat hävitä lopullisesti. Aika vaikuttaa niin ikään ympäristöpolitiikkaan. Esimerkiksi ympäristöongelmien kustannukset jakaantuvat yleensä epätasaisesti eri aikakausille. Muutokset luonnossa näkyvät hitaasti, joten jonkun korjausliikkeen tekeminen saattaa olla haas-

teellista, jos tulokset näkyvät vasta sukupolvien päästä. Näin ollen ratkaisuja ei välttämättä haluta tehdä, koska tulosten konkreettinen näkeminen kestää niin kauan. (Jordan & O’Riordan 2000: 73–75) Ympäristöongelmat ovat monimutkaisia ja saattavat näkyä vasta pitkän ajan kuluttua. Sekä ympäristöongelmien ratkaisussa että niiden muodostumisessa on siksi pitkä aikakehyys. (Mickwitz 2006: 13) Kestävän kehityksen periaatteen mukaan on kuitenkin otettava huomioon kohtuullisuus sukupolvien välillä.

Ympäristökysymykset ylittävät hallinnon tavanomaiset rajat. Ympäristön suojeleminen aiheuttaa usein konflikteja ympäristöministeriön sekä vanhojen ja voimakkaampien ministeriöiden, kuten kauppaja- ja teollisuusministeriön välillä. Ympäristöpolitiikka liittyy suoraan ihmisen ja muun elollisen luonnon väliseen suhteeseen. Konflikteja politiikassa aiheuttaa se, miten eri ryhmittymät arvottavat luontoa. Luonnolla ja eläimillä voidaan nähdä olevan joko vain ihmisestä riippuva arvo tai että niillä on itsenäinen ihmisestä riippumaton olemassaolon arvo. Nämä näkemykset ohjaavat tapoja suhtautua luontoon ja sen materiaaliseen hyödyntämiseen. (Jordan & O’Riordan 2000: 73–75)

2.2.1 Kotimainen ympäristöpolitiikka

Kotimaisessa ympäristöpolitiikassa on erilaisia ohjauskeinoja, jotka Sairanen (1996: 41) on jakanut viiteen eri luokkaan. Näitä ovat oikeudellis-hallinnollinen ohjaus, julkinen suunnittelu, taloudellinen ohjaus, informaatio-ohjaus ja neuvotteleva ohjaus. Oikeudellisesti-taloudelliseen ohjaukseen kuuluvat muun muassa suorat kiellot, ilmoitus- ja lupajärjestelmät, sakot ja muut ympäristörikoksia koskevat sanktiot sekä päästönormit ja ympäristölaatonormit. Julkiseen suunnitteluun kuuluvat kaavoitus, luonnonsuojeluohjelmat, ympäristövaikutusten arviointi ja vesien käytön ja suojelun suunnittelu. Taloudelliseen ohjaukseen sisältyvät ympäristöverot, avustukset ja tukijärjestelmät sekä maksut, kuten tie- ja jätemaksut. Informaatio-ohjaukseen sisältyvät tiedotuskampanjat, tutkimus- ja kehystoiminta, koulutus- ja ympäristökasvatus, ympäristömerkintä sekä ympäristön tilan arviointi ja luon-

toinvestoinnit. Neuvottelevan ohjauksen piiriin kuuluvat kansainväliset ympäristösopimukset ja ympäristödiplomatia, ympäristökonfliktien sovittelu sekä vapaaehtoiset sopimukset saastuttajien kanssa. (Sairinen 1996: 41)

YVA eli ympäristövaikutusten arviointimenettely on yksi kotimaisen ympäristöpolitiikan ohjauskeino. YVAN avulla myös kansalaiset pystyvät osallistumaan päätöksentekoon. Eri-laiset toimijat pyrkivät vaikuttamaan suunnitteluun ja päätöksentekoon, joten YVAa voidaan pitää Hokkasen (2007) mielestä poliittisen kamppailun areenana. YVAN poliittisena tarkoituksena voi olla esimerkiksi tietyn hankkeen estäminen, hidastaminen tai muuttaminen. Taustalla olevan ympäristökonfliktin hallinta voi niin ikään olla YVAN poliittinen tavoite. (Hokkanen 2007: 13; 36–37; 58)

Hanketta valmistelevan yrityksen asettama hankevastaava on YVAssa hallitsevassa asemassa ja valmistelee YVA:sta lopullisen esityksen. Tämän takia esimerkiksi kansalaisjärjestöt voivat kokea sen ulkopuolella toimimisen paremmaksi keinoksi. YVA on Hokkasen (2007) mukaan loppujen lopuksi sovinnainen ja kontrolloitu osallistumisen ja vaikuttamisen väline. (Hokkanen 2007: 13; 36–37; 58) Esimerkiksi Talvivaaran laajentamissuunnitelmaan liittyen Sotkamon kunta otti kantaa siihen, mitä YVA –prosessissa heidän mielestään pitäisi ottaa huomioon. (YLE 2012a) Uutinen osoittaa sen, että YVA –prosessiin saataan esimerkiksi kunnan näkökulmasta vaatia sellaisia selvityksiä, joita yrityksessä ei ole alun perin suunniteltu tehtävän.

2.2.2 Kansainvälinen ympäristöpolitiikka

Monet nykyajan ympäristöongelmista ovat luonteeltaan kansainvälisiä. Tämä tarkoittaa, että niiden ratkaiseminen vaatii kansainvälistä poliittista toimintaa. Kansainvälinen poliittinen järjestelmä taas koostuu maista, joiden intresseissä on talouskasvun tavoittelu ja rauhan ylläpitäminen, ei niinkään ympäristöongelmien ratkaisu. (Cörvers & Glasbergen 1997: 20)

Tämä näkyy hyvin siinä, miten vaikeaa kansainvälisesti sitovia ympäristösopimuksia on ollut tehdä, ja esimerkiksi Yhdysvallat ei ole koskaan ratifioinut Kioton ympäristösopimusta (UNFCCC 2014).

Tiede vaikuttaa kansainväliseen ympäristöpolitiikkaan. Arvostettujen ympäristöntutkimuslaitosten tutkimuksista voi kuitenkin olla erilaisia näkemyksiä eri maiden instituutioiden kesken. Tutkimuksissa käytetyt mittarit voivat olla kiistanalaisia tai päätöksentekijät saattavat omien tarkoitusperiensä mukaan ottaa huomioon vain osan saatavilla olevasta tiedosta, joka liittyy esimerkiksi tiettyyn ympäristöongelmaan. Toisin sanoen he saattavat ottaa huomioon vain sen tiedon, joka on helposti organisoitavissa politiikan välineeksi ja jättää huomiotta tiedon, joka voi aiheuttaa hämmennystä tai konflikteja. (Liberatore 1997: 60–62) Yksi mielenkiintoinen esimerkki tieteen huomiotta jättämisestä löytyy Yhdysvalloista, jossa toinen pääpuolue republikaanit lähes kategorisesti kieltää ilmastonmuutostieteen uskottavuuden (The Hill 2014).

Suomalaiseen ympäristöpolitiikkaan vaikuttaa eurooppalainen ympäristöpolitiikka. EU:n ympäristöpolitiikkaa säätelevistä instrumenteista tärkeimmät ovat direktiivit, säädökset ja suositukset. Direktiivit ja säädökset ovat painavimpia, koska ne sitovat jäsenvaltiot tiettyihin tuloksellisiin päämääriin. Suosituksilla taas voidaan kannustaa jäsenvaltioita esimerkiksi paperinkierrätykseen, mutta ne eivät ole samalla tavalla sitovia kuin direktiivit ja säädökset. Erilaiset ympäristölainsäädännölliset toimenpiteet ovat siis lisääntyneet EU:n myötä. (Lévêque 1996: 10–11)

EU:n säädösten ja direktiivien suunnitteluprosessiin vaikuttavat myös yritykset. Säännösten valmistelu saa erilaiset yritysten eturyhmät liikkeelle. Eturyhmät jarruttavat prosessia saadakseen aikaan säädöksiä, jotka parhaimmassa tapauksessa minimoivat voittojen menetystä ja lisäävät yritysten kilpailuhyötyä muihin toimijoihin nähden. Yritykset saattavat myös, osin aiheellisesti, pelätä kilpailukyvyn menettämistä, jos ympäristölainsäädäntö vaikuttaa

vain eurooppalaisiin yrityksiin, eikä kaikkien maailman yritysten tarvitse noudattaa samaa ympäristöpolitiikkaa. (Lévêque 1996: 26)

2.3 Kestävä kehitys

Kestävä kehitys liittyy käsitteenä puolueiden ohjelmiin. Paulus (2002: 35) määrittelee kestävän kehityksen niin, että siinä taloudellinen- ja sosiaalinen kehitys ja ekosysteemien kestävä käyttö ovat sidoksissa toisiinsa. Se ei siis ole ekologinen- vaan kattava kehitysmalli. Kestävässä kehityksessä ei esimerkiksi painoteta kasvun rajoja eikä se näin aiheuta vastakainasettelua erilaisten kehitystavoitteiden välillä. Sen sijaan kestävä kehitys merkitsee ennaltaehkäisyä, tehokkuutta, integraatiota, innovaatioita ja yhteistyötä kumppanuuteen perustuvassa neuvotteluprosessissa. Vuoden 1992 Earth Summit –kokouksessa hahmoteltu kestävän kehityksen malli Agenda 21 voi toimia kestävän kehityksen globaalina mallina, koska siinä otetaan kaikki yhteiskunnan osa-alueet huomioon. (Paulus 2002: 35)

Kestävän kehityksen raportin mukaan (1995: 6) kestävä kehitys sisältävää kolme eri toiminnallista ulottuvuutta. Niitä ovat kulttuurinen, yhteiskunnallinen ja ympäristötaloudellinen eli ekologinen ulottuvuus. Tavoitteena on sellainen kehitys, jossa tulevien ja nykyisten sukupolvien tarpeet on turvattu ekologisesti kestävässä rajoissa. (Emt. 6) Tässä tutkimuksessa ekologiaa ja ympäristötalous ymmärretään samaksi asiaksi, mutta muuten vaikuttaa siltä, että sen kirjoittajat ovat kestävästä kehityksestä pitkälti samaa mieltä kuin Paulus (2002).

Yhteinen tulevaisuutemme, ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportissa (1988: 26–29) määritellään kestävä kehitys niin, että ihmisten tulee voida tyydyttää vähimmäistarpeensa, mutta kestävässä rajoissa. Talouskasvu ja kestävyys pitäisi siis sovittaa yhteen, niin että talous kasvaa ja ihmiset tyydyttävät perustarpeensa tavoittelematta liikaa materiaa. Luonnon hyvinvointi pitää siis ottaa kestävässä kehityksessä huomioon ja luonnonvaroja

tulee käyttää säästeliäästi. (Emt. 26–29) Tässäkin näkökulmassa otetaan siis huomioon tulevien polvien mahdollisuudet hyvään elämään.

Kestävän kehityksen kritiikki on painottunut siihen, että kestävä kehitys on tulkinnanvarainen ja talouskasvua suosiva käsite. Tirkkonen (2000) on sitä mieltä, että kestävä kehityksen tuomat muutokset ovat olleet lähinnä retorisia, koska sen toteuttamisessa vallitsee niin suuri vapaus. Kestävä kehitys ei siis ole tarkoittanut yhteiskunnan rakenteita koskettavia toimenpiteitä, joilla olisi suurempi merkitys kestävä kehityksen kannalta. (Emt. 28) Elliott (2002: 6) olettaa myös, että kestävä kehityksen viehättävyys ja kenties myös vaarat piilevät juuri siinä, että se on melko tulkinnanvarainen käsite. Goughin (2002) mukaan kestävä kehityksen kolmijako sosiaaliseen, taloudelliseen ja ekologiseen kestävyys palvelee jo olemassa olevia järjestelmiä ja rakenteita ja näin ollen edistää näin ollen vanhaa ajattelutapaa tuomatta siihen mitään uutta. Monia ilmiöitä ei hänen mielestään voi tarkastella tiukan jaottelun läpi, koska ne ovat sekoittuneet. Lisäksi kestävä kehitykseen yhtäältä liittyvä talouskasvu ja toisaalta yhteistyö ovat ristiriidassa, koska talouskasvuun kuuluvassa kilpailussa on aina voittajia ja häviäjiä, mitä taas yhteistyössä ei ole. (Gough 2002)

Kallis (2011: 874) on omaksunut degrowth -näkökulman, jonka mukaan kasvuun sidottu kestävä kehitys kuluttaa uusiutumattomat energialähteet loppuun, ja että tehokkuus- ja teknologiset kehitysvaatimukset ovat epärealistisia siihen nähden, että pysyttäisiin IPCC:n ehdottamissa päästörajoissa. Tehokkuus esimerkiksi näkyy usein rebound -efektinä, jolloin kulutus ei tehokkuuden lisääntyessä pienene vaan se kasvaa, kun pienemmällä energiamäärällä voidaan tuottaa enemmän. Termi kestävä degrowth tarkoittaaakin tilannetta, jossa tuloja on vähemmän, mutta hyvinvointia enemmän. (Emt. 874) Tässä luvussa mainittujen asioiden valossa, kestävä kehitys vaikuttaisi sopivan hyvin puolueiden poliittisten ohjelmien sisään, koska siihen liittyvillä toimenpiteillä tarkoitetaan monia eri asioita eikä mikään puolueista ole talouskasvua vastaan.

2.4 Ympäristötietoisuus

Ympäristötietoisuus ei ole aivan uusi ilmiö vaan se on eri lähteiden mukaan vaihtelevasti saanut alkunsa luonnonsuojeluliikkeen historiasta 1920-luvulta tai, siitä kun teollistumisen aiheuttamat ympäristöhaitat alettiin huomata 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. (Kuisma 2001: 64–64) Kuisman näkemyksestä poiketen Järvikoski (2001: 7) esittää, että ympäristötietoisuus on 1960-luvun saastumisilmiöiden jälkeinen käsite. Silloin alettiin suppeana pidetyn luonnonsuojelun sijasta puhua ympäristönsuojelusta (Järvikoski 2001: 7).

Harju-Autti (2011: 8) määrittelee ympäristötietoisuuden kokonaisuudeksi, jonka osia ovat ympäristön kannalta myönteiseen toimintaan johtavat: arvot ja asenteet sekä motivaatio, tiedot, taidot ja kyvykkyys. Ensimmäiseen kategoriaan kuuluu huolestuneisuus ympäristöongelmista, käsitys omista vaikutusmahdollisuuksista, käsitys vastuusta ja halu toimia. Toiseen kategoriaan kuuluvat tieto ympäristöongelmista ja niiden syy-seuraus-suhteista sekä tieto rakenteellisista mahdollisuuksista ympäristömyönteiseen toimintaan. Kolmanteen kategoriaan kuuluvat mm. asuminen, kulutus liikkuminen, kaikki ihmisen elämänpiirit (koti, työ ja harrastukset) ja se, toimiiko ihminen tapojen vai tietoisien toiminnan perusteella. Entistä ympäristöystävällisempi toiminta on ympäristötietoisuuden mahdollinen seuraus. Vaikka ympäristötietoisuus on abstrakti käsite, se kytkeytyy vahvasti käytännön toimintaan ja käytännön toiminta vaikuttaa ympäristötietoisuuteemme. (Harju-Autti 2011: 8) Kortelainen (1994: 10–11) määrittelee ympäristötietoisuuden osat samalla tavalla kuin Harju-Autti eli arvot, asenne ja toiminta muodostavat ympäristötietoisuuden kokonaisuuden. Hän (1994 10–11) myös moittii, että käsitettä käytetään usein epämääräisesti ja löysästi.

Omaksuttu maailmankuva vaikuttaa siihen, miten kehittynyt ympäristötietoisuus näkyy ajattelumalleissa ja käytännön toiminnassa. Ympäristötietoisuus saa siis varsin erilaisia ilmenemismuotoja erilaisissa ryhmissä ja yksilötasolla. (Harju-Autti 2011: 17) Järvikosken (2001) mukaan ihmisen kokemus luonnosta on muovannut ja muovaa edelleen hänen ympäristötietoisuuttaan ja käsitystään luonnosta. Melko homogeeninen suhde luontoon on il-

meisesti ollut vain metsästäjä-keräilijä-yhteisöissä. Eri sosiaaliset ryhmät ovat tämän jälkeen kiinnittäneet huomionsa eri osiin luonnonympäristöä ja luoneet erilaisia suhteita ympäristöön. Ihmisen yhteiskunnallinen asema ja yhteiskunnassa vallitsevat tavat käyttäen luontoa vaikuttavat luontokokemuksen lisäksi ihmisen ympäristötietoisuuteen. Yhteiskunnallisia suhteita ja luontosuhteita onkin vaikea erottaa muuta kuin käsitteellisesti. (Emt. 2001: 10–11)

Kortelainen (1994) tuli oman ympäristötietoisuuden tutkimuksensa perusteella siihen johtopäätökseen, että on tärkeää erottaa toisistaan kaksi ympäristötietoisuuden tasoa, jotka ovat yksityinen ympäristötietoisuus ja julkinen ympäristötietoisuus. Viestintävälineiden ja oman kokemisympäristön havainnot yksityisessä ympäristötietoisuudessa varastoituvat potentiaalisesti ympäristötietoisuudeksi tai valmiudeksi, jota ei välttämättä tuoda julki missään muodossa, mutta ulospäin ilmaistut asenteet, näkökannat ja toiminta voidaan tuoda julkisessa ympäristötietoisuudessa kollektiivisesti esiin. Esimerkiksi lähiyhteisö ja työhön liittyvät intressit asettavat esteitä henkilökohtaisen ympäristötiedon potentiaalille julkiseksi ympäristötietoisuudeksi. Lisäksi on vielä abstrakti- ja praktinen ympäristötieto. Abstrakti ympäristötieto tarkoittaa lähinnä viestintävälineiden ja tieteen välittämää tietoa fyysisestä maailmasta. Tällainen tieto ei ole paikkaan sidottua tai sidoksissa konkreettiseen yhteyteen. Praktinen ympäristötieto taas hahmottuu yksilön subjektiivisissa ympäristökokemuksissa. (Kortelainen 1994: 124–127)

Ympäristötietoisuuteen liittyen Clapp ja Dauvergne (2005: 3) ovat tutkimustensa perusteella tehneet jaon neljään eri maailmankuvaan, joissa ympäristöasenteet näkyvät eri tavoin. Nämä neljä maailmankuvaa ovat 1) markkinaliberaalit, 2) institutionalistit, 3) bioenvironmentalistit ja 4) sosiaalivihreät. Markkinaliberaalit uskovat talouskasvun ja markkinatalouden olevan parhaat hoitokeinot ympäristöongelmiin. Markkinaliberaalit näkevät globalisaation positiivisessa valossa, sillä se luo heidän mukaansa talouskasvua ja sitä myöten rikkautta, jonka avulla voidaan korjata ympäristöongelmia, joita talouskasvun tavoittelu luultavasti on aiheuttanut. Markkinaliberaaleilla on myös positiivinen suhtautumistapa tu-

levaisuuteen ja he korostavat tieteen ja tekniikan hyviä saavutuksia. (Clapp & Dauvergne 2005: 4–6)

Clappin ja Dauvergnen mukaan (2005) Institutionalistit uskovat paljolti samoihin oletuksiin kuin markkinaliberaalitkin. Esimerkiksi globalisaatiota, talouskasvua ja tekniikkaa he pitävät tärkeänä. Institutionalistit painottavat yleensä kansainvälisten instituutioiden ja normien tärkeyttä kaupallisuutta enemmän. Institutionalistit myös kantavat huolta väestönkasvusta, resurssien puutteesta ja tuloerojen kasvusta. Institutionalistit näkevät globalisaation kautta tapahtuvan kansainvälisen yhteistyön olevan tärkeää ympäristöongelmien ratkaisussa. (Clapp & Dauvergne 2005: 9–10)

Jordan ja O’Riordan (2000: 67–68) tekevät myös jaottelua erilaisten ympäristöön liittyvien asenteiden välillä, jotka vaikuttavat ympäristöpolitiikkaan. He tekevät sen 1) ekosentrisyyden ja 2) teknosentrisyyden välillä. Tämän kategorisoinnin mukaiset ääripäät löytyvät ekosentrisyyden syväekologiasta ja teknosentrisyyden runsauteen uskovista. Teknosentriset ihmiset luottavat siihen, että tekninen ja tieteellinen asiantuntijuus on tärkeää talouskasvulle, terveydelle ja turvallisuudelle. Kasvu nähdään oikeutetuksi tavoitteeksi projekteja arvioidessa ja politiikkaa tehtäessä. He uskovat myös, että ihmiset löytävät aina tieteen, politiikan tai teknologian avulla ratkaisun ongelmiin. Teknosentriset eivät välttämättä halua laajempaa osallistumista projektien tai politiikan arviointiin. (Jordan & O’Riordan 2000: 67–68) Teknosentrisyyden voidaan katsoa siis olevan markkinaliberaaliuteen ja institutionalismiin liittyvä asenne.

Ekosentrisempiä näkemyksiä edustavat bio-environmentalismi ja sosiaalivihreys. Clappin ja Dauvergnen (2005) mukaan bio-environmentalistit näkevät ihmisen ihmiskeskeisenä ja itsekkäänä. He ovat samoilla linjoilla institutionalistien kanssa siinä, että ihminen on ylittänyt maan kantokyvyn rajat ja tällainen käyttäytyminen ei voi ilman radikaalia muutosta johtaa muuta kuin katastrofeihin. Ikuisen talouskasvun tavoittelu yhdessä liian suuren ihmismäärän kanssa johtaa näiden ajattelijoiden mukaan maapallon rajallisten resurssien liian

raskaaseen hyödyntämiseen ja ympäristön saastumiseen. Koska globalisaatio kiihdyttää talouskasvua, he pitävät sitä enemmän negatiivisena kuin positiivisena tekijänä, koska se levittää läntisiä kulutustottumuksia ympäri maailmaa. Ongelmien korjaamiseksi he ehdottavat talouskasvun ja väestönkasvun hillitsemistä sekä globalisaation rajoittamista. (Clapp & Dauvergne 2005: 9–10)

Sosiaalivihreät ajattelijat ovat puolestaan sitä mieltä, että sosiaaliset- ja ympäristöongelmat liittyvät toisiinsa. Heidän mukaansa globalisaatio lisää epätasa-arvoa resurssien jaon kannalta ja ympäristöongelmille altistumisen kannalta. He näkevät laaja-alaisen teollistumisen luovan rikkaiden ylikulutuksena ilmenevää epätasa-arvoa, joka samaan aikaan edistää köyhyyttä ja ympäristötuhoja. Sosiaalivihreät hyödyntävät muun muassa marxilaisia näkemyksiä siitä, miten kapitalismi ja sen uuskolonialismin tavoin järjestämät suhteet rikkaiden ja köyhien maiden välillä johtavat paitsi epätasaiseen tulonjakoon sekä valta- ja ympäristöongelmiin, ja uhkaavat lisäksi ihmisen selviytymistä. (Clapp & Dauvergne 2005: 11–16)

Sosiaalivihreät ajattelevat bio-environmentalistien tavoin, että maapallon rajalliset resurssit asettavat talouskasvulle fyysiset rajat. Sosiaalivihreitä ja bio-environmentalisteja erottaa se, että sosiaalivihreät näkevät rikkaiden maiden ylikulutuksen väestönkasvua suurempana ongelmana. Sosiaalivihreät ovat sitä mieltä, että globaali kapitalismi johtaa lukuisiin ongelmiin kuten ihmisten ja erityisesti naisten, alkuperäiskansojen ja köyhien riistoon, laajamittaisiin ympäristöongelmiin, maiden väliseen epätasa-arvoon ja globaalin eliitin vallan vahvistumiseen. Ongelmien korjaamiseksi he ehdottavat paikalliseen kontekstiin sopivia lähestymistapoja ja äänen antamista globaalin järjestelmän marginalisoimille ryhmille. (Clapp & Dauvergne 2005: 11–16)

Edellä mainitut bio-environmentalismi ja sosiaalivihreys sisältävät samankaltaisia ajatuksia kuin Jordanin ja O’Riordanin (2000) määrittelemä syväekologia ja muut ekosentrisyyden muodot. Syväekologit ja muut ekosentriset haaveilevat hajautetummasta poliittisesta- ja yhteiskunnallisesta järjestyksestä eivätkä usko moderniin teknologiaan ja sen käyttöön. He

eivät liioin usko materialismiin itsessään vaan siihen, että kasvua voidaan ohjata niin, että kaikilla on perustarpeidensa mukainen toimeentulo. (Jordan & O’Riordan 2000: 67–68) Täysin mustavalkoisesti näitä kategorisointeja ei voi tehdä, mutta jonkinlaisen ymmärryksen niistä saa siihen, minkälaisia ajatuksia ympäristöpolitiikkaan liittyy.

Järvikoski (2001: 18–19) esittää, että ympäristötietoisuudeksi nimetty ilmiö on monimutkainen ja ajatus yhtenäisestä ympäristötietoisesta käyttäytymismallista olisi hylättävä. Naisen, miesten, nuorten, vanhempien ja lapsiperheiden välillä on eroja ympäristötietoisissa käyttäytymismalleissa. Käsitteen ongelmista vapaudutaan, jos puhutaan ympäristötietoisuuden erilaisista muodoista. Yhteiskunta, luonto ja kulttuuri kytkeytyvät ympäristötietoisuuden käsitteeseen. (Järvikoski 2001: 18–20).

Edellä esitetyn perusteella voisi kuvitella, että kaikilla poliittisilla puolueilla olisi ympäristötietoisuutta, koska kannat ympäristöasioihin on kirjattu niiden ohjelmiin. Puolueiden arvoista, asenteista, tiedoista, taidoista ja tavoitteista kuitenkin riippuu se, millä tavoin ympäristöasioihin suhtaudutaan ja mitä asioita luokitellaan ongelmiksi. Erilaisten maailmankuvien voisi olettaa vaikuttavan puolueiden ympäristöasioihin suhtautumiseen hieman erilaistavasti, koska esimerkiksi globaaliin kapitalismiin suhtautuminen vaihtelee puolueittain.

Mikkolan (1997: 109) mukaan tiedotusvälineillä on merkittävä rooli ympäristötietoisuuden levittäjänä, huomion herättäjänä ja ympäristöasenteiden muokkaajana. Ihmisten usko omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa myös vaihtelee ja ympäristötekoja ei välttämättä tehdä, jos se ei ole fyysisesti helppoa. Tästä Mikkola mainitsee esimerkkinä jätekierrätyksen oman asunnon läheisyydessä (Mikkola 1997: 114–116). Juuri ihmisten uskon puute omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa luo suuren ympäristöpolitiikan tarpeen. Esimerkiksi suuren ympäristöpolitiikan lainsäädännöllisillä mahdollisuuksilla on mahdollista vaikuttaa ihmisten ympäristökäyttäytymiseen.

2.5 Ympäristöviestintä

Ympäristöviestintää on määritelty monin tavoin. Esimerkiksi Niskala ja Sjöblom (1999: 9–10; 169) ovat rajanneet ympäristöviestinnän koskemaan viranomaisten ja yritysten ympäristöraportointia. Yrityksen näkökulmasta ympäristöraportointia tehdään, koska sillä voidaan saavuttaa liiketoiminnallisia hyötyjä, tehostaa toimintaa ja parantaa yrityskuvaa (Niskala & Sjöblom 1999: 33). Viranomaispuolella esimerkiksi kuntien ympäristöraportoinnin syynä on se, että ympäristöasiat ja kestävä kehitys nähdään strategisena menestystekijänä. Tästä syystä viranomaistahot haluavat näyttää paljonko ympäristöasioihin on investoitu. (Niskala & Sjöblom 1999: 169). Suhosen (1994) määritelmässä ympäristöviestintä tarkoittaa ympäristöaiheista uutisointia mediassa.

Yhdysvalloissa ympäristöasioista kirjoittavia journalisteja on kritisoitu siitä, että he ovat enemmän luonnonsuojelijoita kuin journalisteja (Myer Valenti 1999: 219). Suomessakin ympäristöjournalismia on kritisoitu, ja esimerkiksi Laitinen (1991: 38–42) selittää, miten ympäristöjournalistit edustavat tekniikkaa vastustavaa ja tunteisiin vetoavaa uskonlahkoa, jolla ei ole historian eikä suhteellisuudentajua.

Coxin (2013: 19) mukaan ympäristöviestintä on sekä pragmaattista eli käytännönläheistä ja konstitutiivista eli perusluonteista. Pragmaattista se on siksi, että ympäristöviestintä opettaa, varoittaa, vakuuttaa ja auttaa ratkaisemaan ympäristöongelmia. Pragmaattinen puoli näkyy helposti esimerkiksi erilaisissa julkisissa valistuskampanjoissa. Konstitutiivisuus on sisäänrakennettu pragmaattisuuteen. Se tarkoittaa, että viestintä auttaa muodostamaan representaatioita eli mielikuvia luonnosta ja ympäristöongelmista. Esimerkiksi erilaiset kuvat luonnonrakennelmista voivat saada ihmiset näkemään joet ja metsät joko hyödykkeinä tai elintärkeinä, elämää tukevinä systeeminä. (Cox 2013: 19)

Lyytimäki ja Palosaari (2004: 11) määrittelevät raportissaan ympäristöviestinnän kaiken-tyyppiseksi viestinnäksi, jonka sisältö liittyy ympäristönsuojeluun ja ympäristöongelmiin.

Ihmisten tuottama rakennettu ympäristö, ihmisyksilöt ja ihmisryhmät ja luonto ovat osallisina ympäristöviestinnässä. Ympäristöviestintä voi tämän määritelmän mukaan saada muotonsa monella tavalla ja siksi paitsi ympäristösopimus myös lapsen ympäristöaiheinen piirustus tai kierrättämistä suositteluva kadunvarsimainos ovat ympäristöviestintää. Yhteiskunnallisten toimijoiden keskinäinen vuorovaikutus ympäristöasioissa, ihmisten ympäristötietoisuuden rakentuminen ja ihmisen ja muun luonnon väliset suhteet ovat kaikki asioita joihin ympäristöviestintä vaikuttaa. (Lyytimäki & Palosaari 2004: 11–12) Tässä työssä termillä *ympäristöviestintä* käsitetään puolueiden poliittisiin ohjelmiin kirjattua, ympäristöä koskevaa viestintää, joka on suunnattu äänestäjille.

Väliverrosen (1994: 80) mielestä ympäristökeskustelu on asiantuntijavaltaistunut ja tieteellistynyt. Asiantuntijavaltaistuminen tarkoittaa hänen mukaansa, että vakiintuneet käytännöt rajaavat tiettyjä ryhmiä keskustelun ulkopuolelle ja suosivat toisia. Tieteellistymisellä hän tarkoittaa sitä, että luonnontieteet ja tekniset tieteet ovat saaneet ympäristökeskustelussa suuren roolin. Ympäristökeskustelun tieteellistyminen edellyttää myös tutkimusmenetelmien kehittyneisyyttä ja havainnointivälineitä. (Väliverrosen 1994: 80)

Väliverrosen on tutkinut erityisesti ympäristöjournalismia. Ympäristökeskustelu on tieteellistynyt myös politiikan osalta. Esimerkiksi ilmastonmuutoksesta vallitsee tieteellinen konsensus, jonka poliittisten puolueiden luulisi ottavan huomioon. Silti tieteellisesti lähes sataprosenttisesti todistetut asiat eivät takaa poliittista vaikutusta. Tästä todistaa esimerkiksi The Guardianin (2014) uutinen, jonka mukaan arviolta 58 % USA:n kongressin republikaaneista ei ole vakuuttunut ilmastonmuutoksen todellisuudesta. Samasta aiheesta kirjoittaa myös Cox (2010), jonka mukaan tieteellinen tutkimus ja politiikka eivät aina kohtaa, koska tieteellinen tutkimus haastaa ideologioita ja kauan vallalla olleita käsityksiä. Cox väittää, että ilmastonmuutoksen alueella tutkimustuloksia vääristellään radiojuontajien, ideologisten ajatushautomoiden ja ympäristöskeptikkojen toimesta. (Cox 2010: 33)

Esimerkiksi Yhdysvalloissa suuret öljy-yhtiöt ovat rahoittaneet ilmastonmuutokseen skeptisesti tai negatiivisesti suhtautuvien henkilöiden kampanjoita. Tällä tavoin ne pystyvät vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen ja siihen, että niiden liiketoimintaa haittaavat lait eivät saisi hyväksyntää poliittisissa elimissä. Yhtiöt myös lobbaavat kongressin jäseniä ja maksavat poliitikkojen vaalikampanjoita. (RTCC 2013a)

3 DISKURSSIT MERKITYSTEN TUOTTAJINA

Tässä luvussa kerron tutkimusmenetelmästäni ja siihen liittyvistä teoreettisista taustoista. Ensin kerron, minkälaista teoriaa on diskurssintutkimuksen taustalla ja mikä on sen suhde yhteiskunnalliseen keskusteluun. Sen jälkeen määrittelen teorian pohjalla olevan diskurssin käsitteen. Lopuksi kerron käyttämästäni menetelmästä eli kriittisestä diskurssianalyysistä ja siitä, minkälaisia tavoitteita menetelmällä on.

3.1 Diskurssintutkimuksen taustaa

Diskurssintutkimuksen terminologia on hajanaista. Diskurssintutkimusta saatetaan pitää yläkäsitteenä lukuisille kielitieteen suuntauksille, kuten pragmatiikalle, tekstilingvistiikalle ja sisällönanalyysille. Toisaalta diskurssintutkimusta saatetaan pitää vain yhtenä suuntauksena näiden tutkimussuuntausten joukossa. Diskurssintutkimuksen eri tutkimussuuntausten lähtökohdat ja lähitieteenalat ovat monimuotoisia. Niitä ovat esimerkiksi logiikka, psykologia, sosiologia, antropologia ja filosofia. Diskurssintutkimus on siis luonteeltaan monitieteistä. (Luukka 2000:134) Tässä työssä käytän diskurssintutkimusta yläkäsitteenä kaikille diskurssintutkimuksen erilaisille menetelmille.

Diskurssintutkimus on laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Lukuisia erilaisia tutkimustapoja voidaan nimittää laadulliseksi tutkimukseksi. Yhteistä niille on, että ne pyrkivät ymmärtämään ihmisen toimintaa ja merkitysmailmaa. Laadullisuus liittyy diskurssintutkimukseen sen teoreettisten lähtökohta-oletusten vuoksi. Laadullinen tutkimus eroaa määrällisestä tutkimuksesta siten, että laadullinen tutkimus pyrkii kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä syvemmin kuin vain esimerkiksi sen esiintymistiheyttä, prosenttiosuuksia tai yleisyyttä. (Mäntynen & Pietikäinen 2009: 139) Diskurssien analyysi on laadullisuuden lisäksi tulkitsevaa. Kulloinenkin tutkimus ja sen kysymysten asettelu on sidoksissa löytyviin diskursseihin. (Hujanen & Pietikäinen 2000: 7)

Fairclough (1995) pitää diskurssintutkimusta metodologisena lähestymistapana teksteihin ja niiden sosiokulttuuriseen toimintaan. Tällainen lähestymistapa vaatii huomion kiinnittämistä tekstuaaliseen muotoon, rakenteeseen ja organisointiin kaikilla tasoilla. Tämä tarkoittaa kieliopin ja sanaston lisäksi muun muassa puhejärjestystä ja argumentoinnin rakennetta. (Emt. 7)

Diskurssintutkimuksen taustalla on *sosiaalisiksi konstruktivismiksi* nimetty teoreettinen viitekehys. Tämän taustan pohjalta diskurssintutkija olettaa, että kieli ja muut semioottiset järjestelmät ovat merkittävässä roolissa sosiaalisen todellisuuden rakentumisessa. Kielenkäyttö on aina myös sosiaalista toimintaa. Sanoilla ja ilmauksilla ei ole yhtä pysyvää merkitystä, vaan merkitykset neuvotellaan jokaisessa käyttötilanteessa uudelleen. Tämä ajatus tukeutuu funktionaaliseen kielikäsitteeseen. (Mäntynen & Pietikäinen 2009: 11–14) Kielenkäytön konstruktivisuus ei arkisessa kielenkäytössä tule esiin, mutta sanoihin liittyy aina joukko erilaisia kulttuurillisia oletuksia (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993: 18–19)

Myös Fairclough (1995a: 7) määrittelee diskurssin kielenkäytöksi, jolla on sosiaalinen ulottuvuus. Se on keskeinen teoreettinen lähtökohta diskurssintutkimukselle. Jokisen, Juhilan ja Suonisen (1993: 30) mukaan diskurssianalyysissä kontekstin huomioon ottamisella tarkoitetaan, ettei diskursseja irroteta ajasta ja paikasta vaan diskurssit suhteutetaan niihin. Sosiaalinen ulottuvuus on osa puoluepolitiikkaa, jossa ihminen toimii vastaanottajana ja tulkitsee viestejä omien henkilökohtaisten arvojen ja uskomustensa kautta. Ympäristöpoliittisia ohjelmia tutkittaessakin on syytä ottaa huomioon esimerkiksi se, että ilmastonmuutoksesta on tullut kansainvälisesti tunnustettu tosiasia, johon myös kansainvälisen politiikan avulla pyritään vaikuttamaan.

Fairclough'n (1992: 9; 1995b: 54) mukaan kriittisen diskurssianalyysin kriittisyys viittaa siihen, että se pyrkii paljastamaan syitä ja seurauksia, jotka ovat piilossa. Esimerkiksi kielen ja vallankäytön suhde on analyysin kohteena. Fairclough mainitsee, että kapitalistinen

yhteiskunta innoitti kriittistä diskurssianalyysia. Hänen mukaansa kriittisen diskurssianalyysin tärkeä periaate on, että tekstien analysointia ei keinotekoisesti irroteta niiden sisältämistä diskursiivisista ja institutionaalisisista käytänteistä. Näin ollen esimerkiksi tv-ohjelmaa analysoitaessa huomioitaisiin myös ohjelman tuotantoprosessi ja yleisön vastaanotto. (Fairclough 1999a: 9, 16)

Kaikki kielenkäyttö nähdään siis aina tekemisenä. Tämä ei tarkoita pelkästään sanallisesti sellaisiksi nimettyjä kielenkäytön kohtia eli tekemistä ilmaisevia verbejä (kuten ”Käskän sinua tekemään...” ja ”Syytän sinua kohtuuttomasta...”). Kielenkäyttö luo aina mielikuvia siitä, millainen kielenkäyttäjä on moraalisenä toimijana. Kielenkäytöstä käyvät ilmi esimerkiksi ihmisen arvostukset, kuten vakkapa se, mitä hän pitää outona tai itsestäänselvyyksinä. (Suoninen 1999: 19) Kielenkäytön konstruktivisuuteen liittyy myös merkityssysteemien käsite. Konstruktivistisen näkemyksen mukaan käsitteet saavat merkityksensä niiden suhteista toisiin käsitteisiin ja muita käsitteitä erottaviin tekijöihin. Esimerkiksi värien sävyt ja merkitykset rakentuvat niiden keskinäisistä suhteista ja siitä, miten ne eroavat toisistaan. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993: 20–21)

Diskurssintutkijat ovat kiinnostuneita erityisesti merkitysneuvotteluista sekä niihin liittyvistä jännitteistä, käytännöistä, ehdoista, säännöistä ja seurauksista. Maailman merkityksellistämisen eli merkitysten tuottaminen tapahtuu eri tavoin eri tilanteissa, koska diskurssintutkimuksen näkökulmasta kielellä on adaptiivinen luonne eli se joustaa tilanteen ja tarkoituksen mukaan. Diskurssintutkijan tavoite ei ole vain tietää enemmän kielestä vaan myös kulttuurista ja yhteiskunnasta. (Mäntynen & Pietikäinen 2009: 11–14)

Jokinen ja Juhila (1999) jakavat diskurssianalyttisen tutkimuksen ytimen kolmioksi. Kolmion kärjissä ovat merkitykset, kommunikatiivisuus ja kulttuurisuus. Nämä kolmion kärjet kietoutuvat diskurssianalyttisessä tutkimuksessa toisiinsa siten, että merkityksistä ollaan kiinnostuneita nimenomaan kulttuurisina, sosiaalisen todellisuuden rakentajina. Jokinen ja Juhila (1999: 54–55) Pynnösen (2013) mukaan diskurssintutkimuksessa tarkastellaan kielen

toimintaa erityyppisissä tilanteissa. Sitä, miten eri tavoin kielenkäyttäjät käyttävät sitä sosiaalisissa tilanteissa ja mitä kieli saa aikaan sen käyttäjissä. (Pynnönen 2013: 6)

Pietikäisen (2000: 193) mukaan kriittisyys tarkoittaa kriittisessä diskurssianalyysissä sitä, että tutkitaan vallan, ideologian ja diskurssien välisiä suhteita. Kriittisellä diskurssintutkimuksella on poliittisia tavoitteita, jotka ovat yhdensuuntaisia kriittisen paradigman kanssa ja niiden tarkoituksena on poliittisesti ja yhteiskunnallisesti tärkeiden aiheiden mukaantuumisen kautta muuttaa yhteiskuntaa parempaan suuntaan. Kriittiset ja poliittiset tavoitteet erottavat kriittisen diskurssianalyysin muista diskurssintutkimuksen suuntauksista. (Pietikäinen 2000: 193) Median tarjontaa ohjaa institutionaalinen ja ammatillinen valvonta. Ne joilla on taloudellista, poliittista tai kulttuurista valtaa pääsevät parhaiten esiin (Fairclough 1995b: 40). Puolueissa pääsevät ääneen yleensä yhteisesti hyväksytyt mielipiteet, joita poliitikot yleensä noudattavat. Myös erilaiset lobbaus- ja etujärjestöt ovat äänessä, koska ne vaikuttavat poliitikkojen taustalla.

Foucault'n tekstit ovat innoittaneet kriittistä diskurssianalyysia ja hänen vaikutuksestaan on ryhdytty tutkimaan valtaan liittyviä mikro- ja makrotason kysymyksiä. (Herkman 2005: 166) Diskurssianalyysi on paljastanut instituutioiden tutkimuksen kautta, miten diskurssit ohjailevat kielenkäyttöä ja niiden löytyminen on saattanut herättää pohtimaan eettis-moraalisia suhtautumistapojaan. (Remes 2006: 313)

Luukka (2000: 144–153) jakaa diskurssintutkimuksen neljään eri suuntaukseen. Ne ovat: tekstuaalinen, kognitiivinen, interaktionaalinen ja konstruktionistinen suuntaus. Kahta jälkimmäistä voidaan pitää funktionaalisen kielikäsitteksen perillisinä. (Luukka 2000: 144–153) *Funktionaalinen kielikäsite* tarkoittaa sitä, että kielen ajatellaan olevan sosiaalista toimintaa ja kielelliset merkitykset syntyvät kielenkäyttötilanteissa. Kielen tilanteisuus on siis funktionaalisen kielikäsitteksen perusoletus. Kielen käyttäjällä on aina mahdollisuus valita, mitä hän sanoo ja, miten hän sen sanoo. (Mäntynen & Pietikäinen 2009: 14) Tutki-

musmenetelmänä käyttämäni kriittinen diskurssianalyysi edustaa myös konstruktionistista näkemystä.

Konstruktionistisen suuntauksen erottaa muista diskurssintutkimuksen suuntauksista se, että siinä konteksti määritellään laajemmin kuin muissa näkemyksissä. Konstruktionismi tarkoittaa sitä, että diskursseja tarkastellaan osana yhteisön toimintaa. Kieli ja kielenkäyttö ovat tämän näkemyksen mukaan sidoksissa myös niihin yhteisöihin, joissa kieltä käytetään, eivät pelkästään vuorovaikutustilanteeseen. Konstruktionismissa kieltä lähestytään siis yhteisön näkökulmasta. Sosiaalisen konstruktionismin yksi kantava ajatus on, että tieto ei ole yksilön omaisuutta vaan se kumpuaa sosiaalisesta yhteisöstä. Yhteisö synnyttää ja muokkaa käytänteitä, jotka liittyvät sosiaaliseen toimintaan. Kielenkäyttö ja puhuvat kehittävät yhteisöä. (Luukka 2000: 151–152) Konstruktionismin mukaan kieli ja konteksti liittyvät oleellisesti yhteen eli kieltä ei tämän näkemyksen mukaan ole ilman sen käyttöä tietyssä kontekstissa. (Luukka 2000: 153)

Sosiaalisen konstruktionismin mukaan jokin teksti ei yksinään tuota sosiaalista todellisuutta vaan useammat tekstit suhteessa toisiinsa. Tekstit siis saavat merkityksen suhteessa muihin teksteihin ja niiden kautta. Tätä kutsutaan *intertekstualisuudeksi*. Lisäksi tekstin suhde sosiaalisesti rakentuneeseen maailmaan antaa tekstille merkityksen. Sosiaalisten ryhmien välinen vuorovaikutus luo diskurssit, jotka ovat jaettuja ja sosiaalisia. Yhteiskunnalliset rakenteet sekä historiallinen ja sosiaalinen konteksti taas vaikuttavat diskurssien sisältöön. (Pynnönen 2013: 6)

3.2 Diskurssi sanana ja käsitteenä

Latinankielinen sana *discursus* (ympäriinsä juokseminen) on diskurssi-sanan kantaisä. Siitä on johdettu ranskankielinen sana *discours* (puhe, esitelmä, juttelu, jaarittelu), mistä on syntynyt suomenkielinen termi *diskurssi*. (Mäntynen & Pietikäinen 2009: 23) Ranskan, saksan

ja englannin kielten diskurssi-sanan kulttuuriset merkitykset ovat vaikuttaneet siihen, mitä diskurssi-sanalla ja siitä nimensä saaneella diskurssianalyysillä voidaan tarkoittaa. (Remes 2006: 298) Koska diskurssintutkimusta tehdään monilla eri tieteenaloilla, sen termeillä on dynaaminen ja monimerkityksinen luonne. Jokainen tutkija päättää itse, millä tavoin hän termejä käyttää. Sana diskurssi voi tarkoittaa esimerkiksi puhetapaa, kielenkäyttöä kontekstissa tai vakiintunutta merkityksellistämisen tapaa. (Mäntynen & Pietikäinen 2009: 22–23) Anglo-amerikkalainen keskusteluanalyysi, saksalainen väiteanalyysi ja ranskalainen kriittinen analyysi ovat diskurssianalyysin erilaisia muotoja, joita ovat ohjanneet eri kulttuureiden diskursseille antamat erilaiset määritelmät. (Remes 2006: 298)

Solin (2002) määrittelee diskurssit abstrakteiksi oletusten ja väitteiden kimpuiksi, joiden analyysi perustuu hänen mukaansa tekstin tulkinnalliseen jäsentämiseen. Tämän vuoksi puhetapa on hieman harhaanjohtava määritelmä diskurssille, koska ne eivät ole konkreettisia yksiköitä, jotka esiintyvät tietyssä tekstin- tai puheenpätkässä. (Emt. 159)

Jokinen ja Juhila (1999: 85–87) jakavat diskurssianalyysin tutkimuksen siten, että toisessa ääripäässä on kriittinen diskurssianalyysi ja toisessa päässä analyytinen diskurssianalyysi. Analyytisessä diskurssianalyysissä ei kriittisen diskurssianalyysin tavoin tehdä oletuksia esimerkiksi tiettyjen valtasuhteiden olemassaolosta, vaan se on tiukan aineistolähtöistä. Kun taas poleemisen puheenvuoron tuottaminen suhteessa vallitsevaan sosiaaliseen järjestykseen on kriittisen diskurssianalyysin pyrkimys. Kriittinen ja analyytinen tutkimus eivät ole kuitenkaan automaattisesti toisiaan poissulkevia. (Jokinen & Juhila 1999: 85–87)

Formalistisen näkökulman pohjalta diskursseissa korostuu niiden rakenteellinen ominaisuus. Ne ovat lausetta pidempiä yksiköitä ja useimmiten sekä puhetta että kirjoitusta. Diskurssi nähdään sellaisenaan kuvattavana kielellisenä tuotteena, joka ei ole kontekstiriippuvainen. Funktionaalisen kielikäsitteilyn pohjalta diskurssit nähdään toiminnan muotona tai sosiologisena ilmiönä. Diskurssien ja kontekstin suhde on myös funktionaalisen näkökulman oletus. (Luukka 2000: 142–144)

Formalistinen näkökulma on teorialähtöinen ja siinä edetään kielen rakenteista kohti merkityksiä, kun taas *funktionaalinen* on aineistolähtöinen, jossa edetään merkityksistä kohti muotoja. Nämä näkökulmat eivät kuitenkaan sulje toisiaan pois, vaan molempia voidaan hyödyntää kielitieteellisessä tutkimuksessa. (Luukka 2000: 142–144) Pynnösen (2013) mukaan kielen tilanteisuus ja se, mitä sillä tehdään painottuvat funktionaalisisessa kielikäsitteessä. Diskurssitutkimus pohjautuu nimenomaan funktionaaliseen kielikäsitteeseen. Kielen funktionaalisuuden voi nähdä useammalla eri tavalla. Kieltä käytetään kommunikaation välineenä. Kieli myös mahdollistaa representoimisen eli maailman kuvaamisen. Lisäksi sosiaalisia suhteita ja identiteettejä tehdään ja rakennetaan kielen avulla. Diskursseilla voidaan ajatella olevan myös samankaltaisia tehtäviä. (Pynnönen 2013: 5) Oma tutkimukseni tukeutuu funktionaaliseen näkökulmaan, jossa edetään aineistolähtöisesti merkityksestä kohti muotoa. Kriittisen diskurssianalyysin konstruktionistinen näkökulma perustuu myös funktionaaliseen kielikäsitteeseen.

Ajatus kielenkäytön paljastamista alistussuhteista on yleensä kriittisen diskurssianalyysin lähtökohtana. Koska alistussuhteita ylläpidetään kielellisten käytäntöjen avulla, kriittisessä diskurssianalyysissä tarkastellaan näiden alistussuhteiden ylläpitoa ja oikeutusta. Esimerkiksi feministiset tutkimukset, joissa on diskurssianalyttinen lähtökohta, ovat monesti tiukan kriittisiä, jolloin ne diskurssianalyttisen metodin käytön lisäksi ajavat myös poliittisia päämääriä. Feminismissä kriittinen diskurssianalyysi tarkoittaa naisten alistetun aseman ja sitä tuottavien mekanismien näkyviksi tekemistä ja niiden tiedostamisen kautta pyrkimystä muutokseen. (Jokinen & Juhila 1999: 86)

Sekä kielitieteellisen että yhteiskuntatieteellisen diskurssianalyysin näkemyksiä on yleensä tarkoitus soveltaa kriittisessä diskurssianalyysissä. Kielitieteellistä analyysia käytetään, jotta saataisiin tietoa sosiaalisten ilmiöiden diskursiivisista puolista. Kielen ilmiöiden liittäminen laajempiin yhteiskunnallisiin konteksteihin tapahtuu sitten yhteiskunnallisten teorioiden avulla. (Pietikäinen 2000: 191–193) Kielitieteelliseltä kannalta tutkimuksessani keskitytään poliittisten ohjelmien välittämiin diskursiivisiin sisältöihin ja yhteiskunnallisel-

ta kannalta poliittiset ohjelmat sijoittuvat puoluepolitiikan kontekstiin ja laajemmin koko yhteiskuntaan, jossa kellä tahansa on mahdollisuus käydä lukemassa ohjelmia.

4 PUOLUEIDEN YMPÄRISTÖTEEMAT JA -PUHE

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä eri teemoja poliittiset puolueet ottavat ympäristöohjelmissaan huomioon, miten ne puhuvat ympäristöasioista ohjelmissaan. Tutkimusaineistona ovat Suomen hallituksessa olevien poliittisten puolueiden ympäristöohjelmat tai tavoiteohjelman ympäristöpolitiikasta kertova osuus. Perussuomalaisilta tutkittavana on maaseutupoliittinen ohjelma, koska siinä käsitellään teemoja, joita muut puolueet käsittelevät edellä mainituissa ohjelmissaan. Perussuomalaisilla ei varsinaista ympäristöohjelmaa ole, eikä tavoiteohjelmassakaan käsitellä ympäristöasioita. Toki maaseutuohjelmassa on jo nimestä päätellen erilaiset painotukset kuin esimerkiksi ympäristöohjelmassa, mutta tämä mahdollistaa mielenkiintoisen vertailun tekemisen.

Analysoin tutkimusmateriaalia aineistolähtöisen sisällönanalyysin ja kriittisen diskurssianalyysin menetelmillä. Teen yleiskatsauksen puolueiden ohjelmien visuaaliseen ilmeeseen eli tarkemmin ottaen siihen, miten esimerkiksi kuvia on hyödynnetty ja teksti aseteltu ohjelman sisällä. Aineiston analyysin pohjaksi laadin mind mapit kaikkien puolueiden ympäristöohjelmista tai niistä ohjelmien osista, jotka käsittelevät ympäristöasioita. Mind mappien avulla hahmottelen sitä, minkälaisia teemoja puolueet käsittelevät ohjelmissaan. Tämän jälkeen taulukoin puolueiden mainitsemat teemat, jotta pystyn vertailemaan ohjelmia keskenään. Teemalla tarkoitan luokkaa, johon sijoitan erilaisia ympäristöasioita käsitteleviä ohjelmakohtia. Ohjelmassa voidaan puhua esimerkiksi energiasta ja mainita vaikkapa paikallisesti tuotettu energia ja energian säästö. Taulukkoon pelkistän nämä energiaan liittyvät asiat yhdeksi yläteemaksi, jonka nimi tässä tapauksessa olisi energia. Teemojen taulukoinen ja vertailun teon jälkeen analysoin aineistoa syvemmin kriittisen diskurssianalyysin avulla.

4.1 Puolueiden ympäristöteemojen analyysi

Puolueiden ohjelmien visuaalinen sisältö vaihtelee. Joidenkin puolueiden ohjelmissa visuaaliseen puoleen on panostettu selkeästi enemmän esimerkiksi kuvia käyttäen, kun taas osa puolueista keskittyy enemmän tekstuaaliseen sisältöön. Kaikki ohjelmat ovat tekstuaaliselta rakenteeltaan melko samankaltaisia. Ne sisältävät otsikoita ja sen alapuolella tekstiä. Lisäksi ne Kristillisdemokraattien ja Keskustan ohjelmia lukuun ottamatta sisältävät jonkinlaisen listauksen tai yhteenvedon edellä olevaan lukuun kirjoitetuista tavoitteista, joko luvun lopussa tai -vieressä.

Seuraavat kaksi kuvaa havainnollistavat puolueiden visuaalisen ilmeen eroavaisuuksia. Kuva 1. esittää kuvakaappausta Kokoomuksen ympäristöohjelmasta. Siinä on käytetty värejä ja tekstiä on muotoiltu enemmän kuin esimerkiksi kuvan 2 esittämän SDP:n ohjelmassa. Kokoomuksen ympäristöohjelma on ainut ohjelma, jossa kuvia on myös tekstiosuuden sisällä, kun taas muiden puolueiden ohjelmissa kuvia on vain etu- tai takakannessa.

KOHTI YMPÄRISTÖFIKSUA YHTEISKUNTA

Ympäristötietoisuutta tarvitsevat niin yksilöt, yritykset kuin yhteisötkin. Ympäristötietoisuutta on, että ymmärtää ja ottaa huomioon toimintansa vaikutukset ympäristöön ja luontoon. Vastuunsa tunteva yksilö on ympäristön vaalimisessa tärkein toimija.

Ihmisten tulee voida luottaa siihen, että heidän ympäristöteollaan on merkitystä. Ympäristötiedon laadun ja luotettavuuden onkin kohottava nykyistä korkeammalle tasolle. Jotta mahdollisimman moni voi tehdä oikeita ratkaisuja ympäristön hyväksi, sen tulee olla helppoa ja kannustavaa.

Ympäristöfiksu yhteiskunta ottaa luonnon kantokyvyn huomioon, käyttää mahdollisimman vähän energiaa ja luonnonvaroja, tuottaa mahdollisimman vähän päästöjä ja jätteitä sekä toimii kustannustehokkaasti.

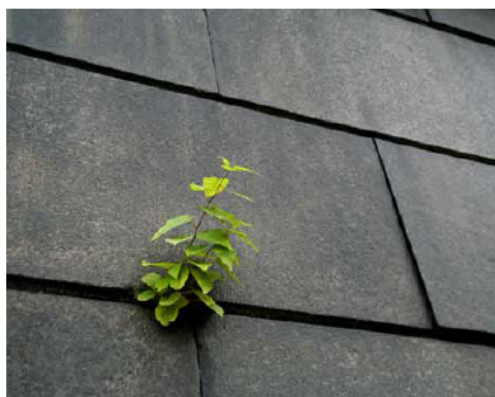
Tällainen yhteiskunta tarvitsee säännöt ja ohjaukset, jotka pelaavat samaan maaliin: kannustavat ympäristön kannalta kestäviin ratkaisuihin ja vähentävät ympäristölle haitallista toimintaa. Poliitiikan tulee olla johdonmukaista ja ennakoitavaa, jotta se mahdollistaa pitkäjänteiset investoinnit ja toimintatapojen kehittämisen ympäristölle myönteisiksi.

MENESTYSTÄ YMPÄRISTÖÄ VAALIEN

Kokoomus haluaa rakentaa menestystä, josta myös luonto ja ympäristö hyötävät. Oikein ohjattuna vastuullinen markkinatalous edistää ympäristöarvoja. Markkinatalouden mekanismin ympäristölle haitallinen toiminta voidaan tehdä kannattamattomaksi. Kun saastuttaminen tai luonnonvarojen tehon käyttö maksaa, se ohjaa yrityksiä ja ihmisiä tekemään ympäristöystävällisempiä valintoja.

JATKETAAN vihreää verouudistusta, jossa painopistettä siirretään työn verotuksesta ympäristölle haitallisen toiminnan verottamiseen.

KEHITETÄÄN taloudellisia ja muita ohjauksineja siten, että ne ohjaavat ympäristöystävällisiin toimintatapoihin.

Kuva 1. Kuvakaappaus Kokoomuksen ympäristöohjelmasta

Windfall-vero pitää säätää määräaikaisena erillisverotuksena, joka pohjautuu toisaalta voimalaitoskiinteistöjen verottamiseen ja toisaalta sähkön tuotannon verottamiseen. Molemmat verot tilite-tään valtiolle. Windfall-verolla voitaisiin varovaisestikin arvioiden kerätä noin 300 miljoonan euron verotulot vuodessa. Näitä tuloja tulee ohjata uusiutuvien energiamuotojen kehittämiseen ja tuke-miseen.

Jäteveron koskettava myös yksityisiä kaatopaikkoja

Tällä hetkellä jätevero koskee Suomessa vain yleisiä kaatopaik-koja. Suomen virallisen jätestrategian sekä EU:n ja OECD:n oh-jeiden noudattamiseksi jätevero olisi kuitenkin pikaisesti laajen-nettava koskemaan myös yksityisiä kaatopaikkoja, jotka tällä het-kellä saavat perusteetonta kilpailuetua tilanteesta. Yksityisille kaatopaikoille säädettävä 20 euron vero jätetonnin kohden toisi valtiolle 90 miljoonan euron verotulot vuodessa. Teollisuuden oma jätehuolto on tarkasteltava erikseen.

- Suomen autoverotuslainsäädäntöä on uudistettava si-ten, että vuotuinen ajoneuvovero porrastetaan nykyis-tä jyrkemmin auton hiilidioksidipäästöjen mukaan.
- Joukkoliikennettä on suosittava myös verotuksellisesti suhteessa yksityisautoiluun.
- Päästökaupasta aiheutuneet ylivoittoa (toimijoiden omista päätöksistä riippumattomat voitot) varten on säädettävä windfall-vero.
- Yksityisten kaatopaikkojen perusteeton veroetu on poistettava. Ympäristöverotuksella kerättyjä varoja tu-lee käyttää tukina ympäristöystävällisille toimille.

2.3 Ilmastonmuutokseen on myös sopeuduttava

Optimistisimpienkin ennusteiden mukaan ilmaston lämpenemistä kyetään vain hidastamaan, mutta ei kokonaan pysäyttämään. Tämän vuoksi ilmaston lämpenemisen seurauksia on ennakoita-va ja niihin on varauduttava.

Kuva 2. Kuvakaappaus SDP:n ympäristöohjelmasta

Kuten kuvista 1. ja 2. nähdään, ohjelmien visuaalisissa ilmeissä on suuria eroja. Kokoomuksen ympäristöohjelma sopisi esimerkiksi mainoslehtiseksi ulkonäkönsä perusteella. SDP:n ohjelmaan verrattuna se vaikuttaa ulkonäöltään houkuttelevammalta. Kristillisdemokraattinen ja RKP:n ohjelmien kansista on tehty väreillä ja muotoilulla tyyliä, jotta ne olisivat houkuttelevan näköisiä. Saattaa siis olla, että näitä mainosmaisempia ohjelmia on jaettu myös paperisina versioina. Esimerkiksi Kokoomuksen ja RKP:n ohjelmien melko suppea sisältö viittaisi tämän kaltaiseen toimintaan. Vihreiden ohjelma on siinä mielessä pelkistetyin, että siinä ei ole edes etukantta, vaan se alkaa suoraan sisällysluettelosta. SDP:n ja Vihreiden ohjelmat näyttävätkin selvimmin olevan sellaisia, jotka on tehty puolueiden linjauksiin perusteellista tutustumista varten.

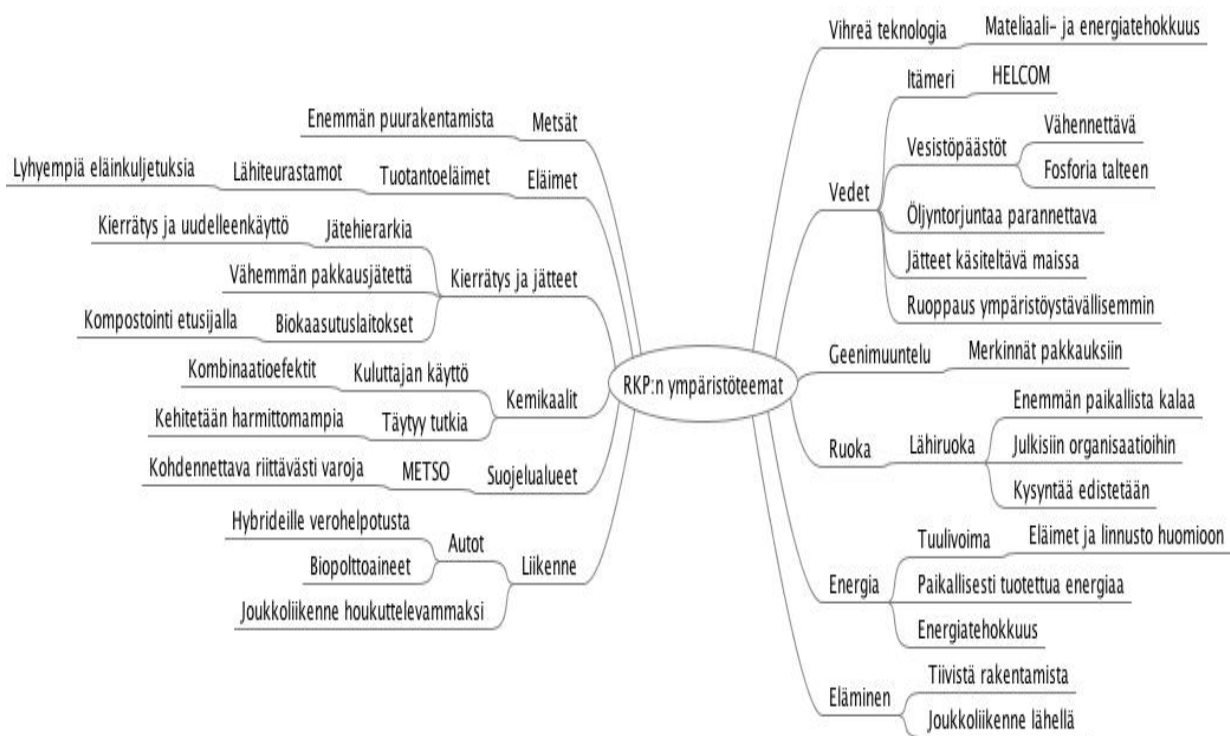
Suurin osa ohjelmista on otsikoitu melko neutraalisti ohjelman pääteeman mukaan. Ainoat poikkeukset ovat Kokoomuksen: *Vihreällä on viisi miljoonaa sävyä* ja Kristillisdemokraattien: *Perinne säästää luontoa*. Kokoomus ottaa otsikossa heti kantaa siihen, että heidän mielestään on erilaisia vihreyden muotoja. Tässä tulee esiin Kokoomuksen yksilökeskeinen näkökulma. Tätä näkökulmaa voisi kritisoida esimerkiksi siitä, että minkä tahansa toiminnan voidaan väittää olevan vihreää, jos kyse on vaan pelkästään vihreän sävyistä.

Kristillisdemokraattien ympäristöohjelman nimi viittaa puolueen kristillisistä arvoista kumpuavaan konservatiivisuuteen. Konservatiivisuuteen kuuluu yleensä perinteiden säilyttämisen halu. Ympäristönsuojelun voidaan taas ajatella olevan konservatiivista toimintaa, koska sen avulla pyritään usein säilyttämään jotain muuttumattomana. Esimerkiksi ikimetsän säästämistä hakkuilta voitaisiin pitää konservatiivisena toimintana. Tässä mielessä Kristillisdemokraattien ympäristöohjelman nimi on osuva. Kuitenkin suora viittaus luonnonsuojelun ja perinteen välillä on samalla epämääräinen, koska perinteellä voidaan tarkoittaa monenlaisia asioita.

Kuviosta 1 esittää yhtä laatimistani mind mapeista eli miellekarttoista. Kyseessä on siis miellekartta, jonka tein käydessäni läpi RKP:n ympäristöohjelmaa. Kuten miellekartasta

näkyä, yläkäsitteenä on *RKP:n ympäristöteemat*. Tästä lähtee useita juonteita, kuten *metsät, vedet, kemikaalit, liikenne ja suojelualueet*. Ympäristöteemojen alajuonne *vedet* puolestaan jakaantuu useisiin alajuonteisiin, kuten *vesistö päästöt ja öljyntorjunta*. Käytin näitä miellekarttoja apuna seuraavassa tutkimusvaiheessa, kun ryhdyin taulukoimaan eri puolueiden mainitsemia teemoja taulukkoon, johon sitten pelkistin esimerkiksi vesiin liittyvät asiat teemaksi *vedet*.

Kuvio 1. Mind map RKP:n ympäristöohjelmasta

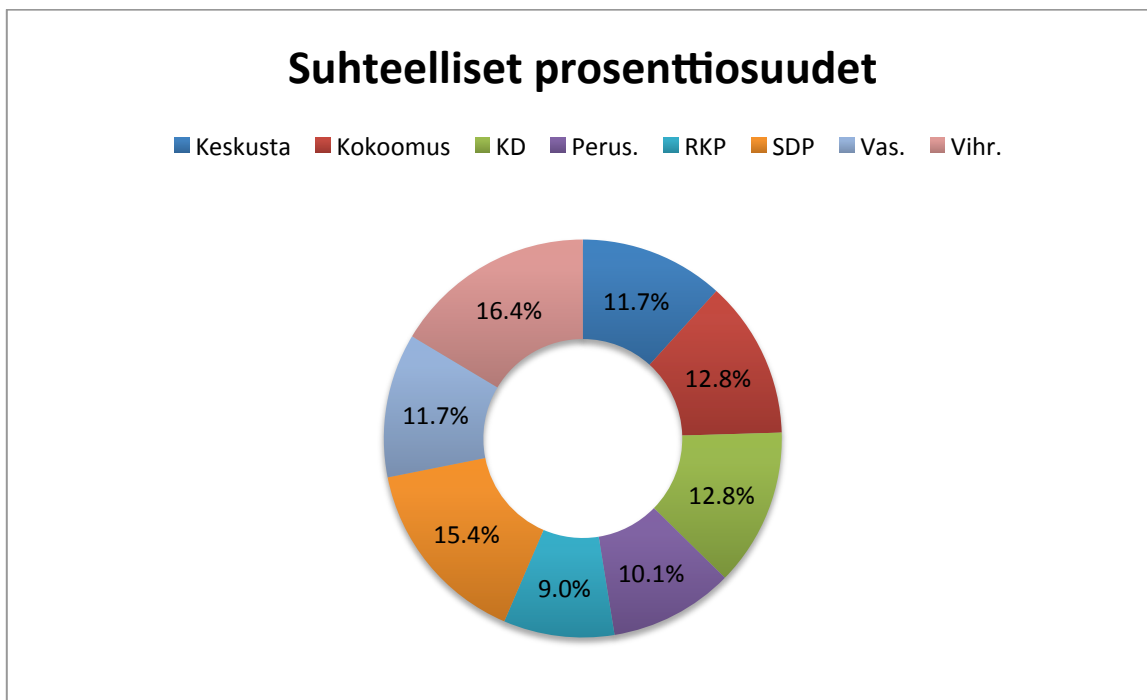
Kokosin siis puolueiden mainitsemat teemat taulukkoon, jotta pääsin tekemään vertailua eri puolueiden ympäristökäsitysten välillä. Taulukosta 2 voidaankin nähdä, montako erilaista ympäristöteemaa kukin puolue on maininnut ohjelmassaan. Kaikki teemat nousivat aineistosta esiin ja tein taulukon niiden mukaisesti. En siis käyttänyt mitään valmista mallia vaan taulukoinnin, kuten myöhemmin diskurssianalyysinkin tein aineistolähtöisesti.

Taulukko 2. Ympäristöteemojen jakaantuminen puolueittain

Ympäristöteemat	Kesk.	KOK	KD	Pe-rus.	RKP	SDP	Vas.	Vihr.	Yht.
Arvot	1	1	1	0	0	1	0	1	5
Asuminen	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Energia	1	1	1	1	0	1	1	1	7
Geenimuuntelu	1	0	1	1	1	0	1	1	6
Hiilineutraalius	1	1	0	0	0	1	0	1	4
Ilmas-tonmuutos	1	1	1	0	0	1	1	1	6
Julkiset hankinnat	0	0	0	1	1	1	0	1	4
Kaupunkilu-onto	0	1	0	0	0	0	0	1	2
Kehitysapu	0	0	1	0	0	1	0	0	2
Kemikaalit	0	0	0	0	1	0	0	1	2
Kierrätys ja jätteet	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Kulutustottu-mukset	0	0	1	0	0	1		1	3
Liikenne	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Luonnon-suojelu	1	1	1	1	0	1	1	1	8
Luonnonvarai-set eläimet	0	1	1	1	0	1	1	1	6
Luonnonvarat (mineraalit yms.)	1	1	1	1	0	1	1	1	7
Maankäyttö	1	1	0	0	1	1	0	1	5

Maatalous	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Metsät	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Moni- muotoisuus	1	1	1	0	0	1	1	1	6
Päästökauppa	0	0	0	0	0	1	1	1	3
Päästöt	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Rakentaminen	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Ruoka	1	0	1	1	1	0	0	1	5
Sertifikaatit	0	1	1	0	0	1	0	0	3
Suot	1	1	0	1	0	1	1	1	6
Tehokkuus	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Tuet	0	1	0	1	0	1	1	1	5
Tuotantoe- läimet	1	0	1	1	1	1	1	1	7
Vedet	1	1	1	0	1	1	1	1	7
Verotus	0	1	1	1	1	1	1	1	7
Vihreä teknologia	1	1	1	0	1	1	0	1	6
Ympäristöhal- linto	0	0	0	0	0	1	1	1	5
Yhteensä	22	24	24	19	17	29	22	31	188
	11,70 %	12,80 %	12,80 %	10,10 %	9,00 %	15,40 %	11,70 %	16,40 %	100 %

Kuvio 2. Suhteelliset prosenttiosuudet

Kuten taulukosta 2. nähdään, niin puolueiden ohjelmissa on käsitelty kaikkiaan (n=33) erilaista ympäristöteemaa. Kuviossa 2. puolestaan nähdään puolueiden ympäristöteemojen suhteelliset prosenttiosuudet toisiinsa verrattuna. Vihreiden ympäristöohjelma on teemoiltaan (n=31) tämän taulukon perusteella, kun taas RKP:n ympäristöohjelmasta (n=17) sekä Perussuomalaisten maaseutupoliittisesta ohjelmasta (n=19) löytyy vähiten erilaisia teemoja. Erot puolueiden välillä ovat siis suhteellisen suuria, kun Vihreiden ympäristöohjelmassa on käsitelty (n=31) erilaista ympäristöteemaa ja RKP:n ympäristöohjelmassa (n=17). Kaupunkiluonto, kemikaalit ja kehitysapu ovat teemoina kaikista harvinaisimpia. Ne mainitsee ohjelmissaan vain kaksi puoluetta.

Asuminen, kierrätys ja jätteet, liikenne, luonnonsuojelu, maatalous, metsät, päästöt, rakentaminen ja tehokkuus ovat teemoja, jotka kaikki puolueet mainitsevat ohjelmissaan. Eli kaikkiaan yhdeksän samaa teemaa löytyy jokaisen puolueen ohjelmasta. Mielenkiintoista on, että vaikka RKP:llä on kokonaisuudessa vähiten erilaisia ympäristöteemoja ohjelmas-

saan, niin se kuitenkin kirjoittaa esimerkiksi kemikaaleista, joista sen lisäksi kirjoittaa vain Vihreät. Tässä kohdassa eniten (n=31) ja vähiten (n=17) ympäristöteemoja ohjelmaansa sisällyttäneet puolueet ovat siis samankaltaisia.

Se, että Vihreiden ympäristöohjelma on kaikista monipuolisin (n=31 eli 16,5 %) ei liene yllätys. Vihreät profiloituu ympäristöasioita ajavana puolueena (Vihreät 2014), joka mielellään ottaa kantaa nimenomaan ympäristöasioihin. Puolueen nimikin yhdistetään nykypäivänä ympäristöasioihin sanottaessa esimerkiksi, että jokin tuote on vihreä. Tällöin voi olla kyse vaikkapa pienestä ympäristövaikutusta. Ydinvoiman vastustaminen on myös ollut yksi Vihreitä leimaava asia. Vihreistä ympäristöpuolueena ollaan kuitenkin montaa mieltä. Jotkut henkilöt pitävät sitä liian radikaalina ja toiset taas haluaisivat, että se ottaisi kantaa ympäristöasioihin vieläkin kärkevämmiin.

SDP:n ohjelma on seuraavaksi monipuolisin (n=29) erilaisella ympäristöteemalla. Ohjelman sanamäärällisen laajuuden perusteella se ei ole yllätys. Tämän perusteella SDP haluaa selvästi näyttäytyä ympäristöstä kiinnostuneena puolueena. Kristillisdemokraateilla ja Kokoomuksella ympäristöteemojen osuus ohjelmissa on yhtä suuri (=24). Myös Keskustalla ja Vasemmistoliitolla on yhtä paljon ympäristöteemoja (n=22) ohjelmissaan.

Vasemmistoliitto on Vihreiden lisäksi toinen puolue, joka nähdään ympäristömyönteisenä. Se korostaa punavihreyttä ja yhdistää sosialismin ja ympäristöasiat. Siksi onkin hieman yllättävää, ettei sillä ole erillistä ympäristöohjelmaa. Kuten luvussa 1.2 esittämästäni sanamäärien vertailusta nähdään, on Vasemmistoliiton ympäristöohjelman osuus vertailussa olevista ohjelmista lyhyin. Sen tavoiteohjelman sisälle on kuitenkin mahdutettu paljon erilaisia teemoja. Siksi Vasemmistoliiton ohjelmassa ei yksittäisiä teemoja käsitelläkään kovin syvällisesti.

4.2 Puolueiden puhetavat

Seuraavissa kolmessa luvussa esittelen analyysini tulokset esimerkkien valossa ympäristöasioihin liittyvistä puhetavoista, joita puolueiden ohjelmista löytyi. Kaikki puhetavat nousivat aineistosta, eli en käyttänyt mitään valmista luokittelua esimerkiksi erilaisista diskurssi-tyypeistä. Käyn läpi kolme erilaista puhetapaa, jotka ovat asiantuntijuuden osoittaminen, lokaali- ja globaali puhetapa, sekä kestävyyspuhe.

Asiantuntijuuden osoittamisen analyysillä tarkoitan puheessa käytettyjen retoristen keinojen tarkastelua, kun taas lokaalilla- ja globaalilla puhetavalla tarkoitan ohjelman tekstin kontekstin analysointia. Kestävyyspuhe on käsitteen *kestävä kehitys* myötä ilmestynyt puolueiden ohjelmiin ja sitä analysoin tarkastelemalla, minkälaisiin yhteyksiin puolueet tämän käsitteen liittävät.

4.2.1 Asiantuntijuuden osoittaminen

Ensimmäinen puolueiden ohjelmista esiin nouseva puhetapa on asiantuntijuuden osoittaminen, jota on käytetty kaikkien puolueiden ohjelmissa. Asiantuntijuuden osoittamiseksi tieteellisellä tai siltä vaikuttavalla tiedolla pyritään vakuuttamaan lukija siitä, että kirjoittajat tietävät mistä puhuvat. Tässä diskurssissa käytetään esimerkiksi lukuja tai muita yksityiskohtia vakuuttamisen apuna. Jokisen (1999) mukaan kvantifiointi eli määrällistäminen on tyypillinen vakuuttamisen laji. Tiedotusvälineissä, tieteellisessä ja poliittisessä argumentaatioissa määrällistämällä on erityinen merkitys. Kun asioita esitetään lukujen muodossa, niistä saa helposti mielikuvan, että kyseessä on mitattavissa oleva, täsmällinen ja yksiselitteinen tieto. (Emt. 146–148)

Chitty, Potter ja Wetherell (1991) esittävät, että ei-numeerinen määrällistäminen on yhteydessä numeeriseen määrällistämiseen. Tällä he tarkoittavat esimerkiksi sanojen *suuri*, *pieni*,

usein tai *harvoin* käyttöä. (Emt. 257) Mielenkiintoinen yksityiskohta tutkittavana olevissa ohjelmissa on, että niissä ei ole mitään mainittu lähteitä. Ohjelmien tekijöiden nimet on kuitenkin osassa ohjelmista listattu niiden alkuun tai loppuun. Esimerkiksi ilmastonmuutosta käsittelevästä kappaleesta otetussa esimerkissä (1) SDP on selvästi käyttänyt lähteenään hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin IPCC:n tutkimuksia.

- (1) Kuluneiden sadan vuoden aikana maapallon keskimääräinen lämpötila on noussut *0,74 astetta* ja Euroopassa melkein yhden asteen. *Kansainvälisen ilmastopaneelin IPCC:n ennusteiden mukaan* lämpeneminen tulee jatkumaan. *IPCC arvioi*, että jatkuvat päästöt tulevat nostamaan globaalia lämpötilaa *1,6 - 6,9 astetta vuoteen 2100 mennessä*. Ennusteen vaihteluväli on suuri ja riippuu siitä, minkälaista mallia tai skenaariota käytetään. Viimeisen jääkauden aikana *11 500 vuotta sitten* maapallon keskilämpötila oli vain *5 astetta* nykyistä alempi. Kyseessä on siis iso nousu. (SDP)

Esimerkissä (1) viitataan siis hallitustenväliseen ilmastonmuutospaneeliin IPCC:een. IPCC koostuu kansainvälisestä ryhmästä ilmastotutkijoita ja sen tutkimukset pääsevät ainakin Suomen mediassa silloin tällöin esiin, kun uusia julkaistaan. Esimerkissä (1) tuodaan esille lukuja, kuten paljonko maapallon keskilämpötila on noussut ja paljonko se ennusteen mukaan tulee vielä nousemaan. Tällaiset perusteet politiikanteon taustalla ovat varsin vakuuttavia, koska esimerkiksi IPCC on arvostettu ja luotettava organisaatio. SDP:n ilmasto-ohjelmassa on käytetty kautta linjan numeerista kvantifiointia, mikä luo ohjelmasta asian-
tuntevan kuvan. Puolue vaikuttaa tietävän asioiden tilan ja asiantuntijapuheen avulla se luo mielikuvan, että sillä on myös esittää ratkaisuja ongelman korjaamiseksi.

- (2) *Erityinen ongelma* on öljylämmitys: *Suomessa lämpiää öljyllä noin 300 000 rakennusta*, joista suurin osa on pientaloja. Vuosittain rakennusten lämmittämiseen käytetään noin *844 000 – 900 000 kuutiota* kevyttä polttoöljyä. *Verotuksen tulee kannustaa säästöihin* öljynkäytössä ja siirtymiseen vähäpäästöisiin, ei-fossiilisiin polttoaineisiin. Vastaavasti on myös *maatalouden polttoöljyverotuksen huojennuksista luovuttava* ja kannustettava myös maataloudessa uusiutuvien energialähteiden hyödyntämiseen. (SDP)

Esimerkissä (2) puhutaan markkinatalouspohjaisen ratkaisun eli verotuksen hyödyntämistä fossiilisten polttoaineiden vähentämisessä. Tässä on numeerisesti pyritty osoittamaan, että öljylämmittämiseen kuluu suuri määrä öljyä vuosittain. Kun tietää, miten paljon kuutio on litroina, niin esitetty määrä kuulostaakin paljolta. Käytetyn öljymäärän numeerisella kvantifioinnilla myös viitataan myös alussa käytettyyn sanapariin *erityinen ongelma*, jota korostamalla pyritään vakuuttamaan siitä, että määrä todellakin on liian suuri. Käytännössä numeerisella kvantifioinnilla pyritään saamaan lukija hyväksymään väite, jonka mukaan verotuksen korottaminen fossiilisten polttoaineiden osalta olisi hyvä asia. Toimenpiteistä puhutaan kuitenkin passiivissa, joten SDP ei aseta itseään tekijän rooliin. Samalla tavoin tekijyys hämärretään esimerkissä (3), joka sisältää numeerisuuden lisäksi muita asiantuntijuuden osoittamisen tapoja.

- (3) Suomessa arvioidaan esiintyvän vakituisesti noin *50 000 eliölajia*, joista tällä hetkellä *tunnetaan noin 44 000*. Näistä *lähes 20 000 lajin* elinympäristö tunnetaan niin hyvin, että niiden ensisijainen elinympäristö on voitu tunnistaa. Lajeista parhaiten tunnettuja ovat selkärangaiset. Arvioiduista *lajeista noin 1 500* on arvioitu uhanalaisiksi. Nisäkkäistä näitä ovat *naali, susi, tammihiiiri, ahma, ripsisiippa, saimaannorppa ja liito-orava*. (SDP)

Esimerkissä (3) käytetään edelleen numeerista kvantifiointia. Esimerkin teksti on lainattu kappaleesta, jossa käsitellään monimuotoisuutta. Siitä voidaan päätellä, että lähteenä näille luvuille on luultavasti käytetty esimerkiksi biologista tutkimusta tai jonkun ympäristöjärjestön materiaalia. Tässäkin esimerkissä numeerisella kvantifioinnilla annetaan kuva, että asia tunnetaan hyvin. Lisäksi esimerkin lopussa on lueteltu useita uhanalaisia lajeja, mikä sekin antaa kuvan, että SDP tai jokin sen luotto-taho on tietoinen eläinlajien uhanalaisuudesta. Näiden numeroiden ja uhanalaisten lajien luetteloimisella pyritään vakuuttamaan lukija siitä, että monimuotoinen luonto olisi turvattava, koska usean eläimen arvioidaan olevan uhanalainen. Esimerkeissä (2) ja (3) ei ole esimerkkiin (1) verrattuna mainittu lähdettä, josta esitetyt luvut voitaisiin tarkistaa.

- (4) Också inhemsk fisk bör utnyttjas i centralköken i större grad. *70 % av all fisk som konsumeras i Finland är importerad*. (RKP)

Esimerkki (4) on RKP:n ympäristöohjelmasta yläotsikon ”Närproducerad mat är miljövänlig” alta, ja siinä on myös kyse kvantifioinnista eli kerrotaan prosenttien avulla, miten paljon Suomessa käytetystä kalasta tuodaan ulkomailta. Luku vaikuttaa suurelta, ja sen avulla vahvistetaan edellisessä lauseessa esitettyä väitettä, että kotimaista kalaa tulisi hyödyntää entistä enemmän keskuskeittiöissä. Tässäkään esimerkissä ei ole mainittu sitä, mistä esitetty prosenttimäärä on saatu. Tämä on RKP:n ympäristöohjelman ainut numeerinen kvantifiointi, joten tämän keinon tuomaa vakuuttavuutta on käytetty säästeliäästi.

- (5) On hämmästyttävää, että kaupoista ei saa tuoretta kalaa. Euroopan vesistö-rikkaimmassa maassa *vain 20 % kalasta* on kotimaista ja sekin myydään usein pakattuna ja satoja kilometrejä kuljetettuna. (Perussuomalaiset)

Esimerkki (5) taas on Perussuomalaisten maaseutuohjelman luvusta ”Kalaa, poroa ja lähiruokaa kauppoihin”. Kuten näemme, esitetyssä luvussa on kymmenen prosenttiyksikön ero verrattuna esimerkkiin (4). On mahdollista, että ohjelmat on tehty eri aikoina tai luvut pyöristetty eri suuntaan, mikä näkyy eroina teksteissä. Sitä ei kuitenkaan varmasti voi tietää, koska RKP:n ympäristöohjelmaan ei ole merkitty vuosilukua. Mielenkiintoista näissä esimerkeissä kuitenkin on se, että esitetyt luvut on kerrottu erilaisista näkökulmista. RKP katsoo asiaa tuotannon näkökulmasta ja Perussuomalaiset on omaksunut kotimaisen kuluttajan näkökulman. Lisäksi Perussuomalaiset hämmästelee sitä, että tuoretta kalaa ei saa Suomessa kaupoista, mikä on melko absoluuttinen väite. Suomessa kyllä on kauppoja ja kauppahalleja, joista todistettavasti saa tuoretta kalaa. Tämä kärjekäs lausunto korostaa kuitenkin asioiden huonoa tilaa ja on saatettu sen takia muotoilla juuri noin.

- (6) Lajien massasukupuutto *uhkaa koko maailmaa. Kolmasosa sammakkoeläinlajeista ja neljännes nisäkäslajeista* ja joka *kahdeksas* maailman lintulaji on vaarassa hävitä sukupuuttoon. *15 prosenttia* kaikista kukkivista kasvilajeista on vaarassa hävitä kokonaan. Lisäksi merien monimuotoisuus on vaarassa ylikalastuksen, saasteiden ja rakentamisen vuoksi. *70 prosenttia* maailman kalakannoista on saavuttanut sellaisen rajan, että saaliita ei voida enää kasvattaa. Vähintään *17 prosenttia* tunnetuista hai- ja rauskulajeista sekä *kuusi seitsemästä merikilpikonnalajista* on uhanalaisia, samoin *neljännes korallilajeista* on kuolemassa sukupuuttoon. Lisäksi ilmastonmuutos pahentaa tilan-

netta, ja arvioiden lajien häviämisen uhkasta oletetaan olevan karkeasti aliarvioituja. (Kristillisdemokraatit)

Esimerkki (6) on Kristillisdemokraattien ympäristöohjelman monimuotoisuutta käsittelevästä kappaleesta. KD:n ohjelmasta löytyy enemmän asiantuntijadiskurssia verrattuna RKP:een ja Perussuomalaisiin. Tässä esimerkissä puhutaan monimuotoisuudesta, kuten esimerkissä (3), mutta kontekstina käytetään koko maailmaa. Tässäkin esimerkissä pyritään prosenttilukujen sekä muutamien kasvi- ja eläinlajien avulla tuomaan ongelmaa konkreettisemmin esiin. Lähteenä on ilmeisesti käytetty tutkimusta tai ympäristöjärjestöä. Koko maailmasta puhuminen osoittaa, että ongelma on globaali, kun taas paikallisista lajeista puhuminen, kuten esimerkissä (3) tuo ongelman konkreettisemmin lähelle. Lisäksi viimeisen lauseen ääri-ilmaisu *oletetaan olevan karkeasti aliarvioitu* tehostaa edellisissä lauseissa esitettyjä asiantuntevia lukuja. Esimerkissä (6) on mielenkiintoista sen melko synkkä sävy, mistä voi päätellä, etteivät Kristillisdemokraatit ole halunneet kaunistella monimuotoisuuden liittyviä uhkakuvia.

- (7) Rakentamisessa puu on ekologinen raaka-aine, sillä se rasittaa ympäristöä muita rakennusmateriaaleja *vähemmän* ja sitoo hiilidioksidia. Kokoomus haluaa edistää puun käyttöä rakentamisessa. (Kokoomus)
- (8) Metsänhoitomenetelmien tulee ylläpitää *suurta hiilivarastoa* ja edistää metsien toimimista hiilinieluna. (Vasemmistoliitto)

Kvantifiointiin ei siis aina tarvita numeroita, jotta asiantunteva kuva voidaan luoda. Esimerkissä (7) käytetään sanaa *vähemmän* osoittamaan, että rakennusmateriaalien ympäristövaikutukset tiedetään, ja että puu on osoittautunut ekologisimmaksi. Kokoomuksen ympäristöohjelmassa ei numeroin tapahtuvaa määrällistämistä ole ollenkaan. Luultavasti ei-numeerisen kvantifiointin taustalla on myös numeerisia laskelmia. Esimerkki (7) on ainut luvun 4.2.1 esimerkeistä, jossa puolue kertoo suoraan tekevänsä jotain. Muissa esimerkeissä asioista kerrotaan passiivissa. Aineistona olevissa ohjelmissa puhutaan harvoin suoraan puolueen suulla ja vaatimukset esitetään yleensä passiivissa. Esimerkki (8) on Vasemmistoliiton tavoiteohjelman ympäristöosuudesta. Numeerista kvantifiointia ei siinäkään ole käytetty.

tetty ollenkaan. Esimerkissä on käytetty ei-numeerista kvantifiointia *suurta* sanan muodossa. Ei-numeerinen kvantifiointi vaikuttaa aina vähän epämääräisemmältä kuin tarkkojen lukujen antaminen, vaikka tässä tapauksessa numeerinen kvantifiointi ei olisi välttämättä edes mahdollista.

- (9) Tavoitteena tulee olla nostaa uusiutuvan energian osuus kokonaisenergiankulutuksesta *vähintään 38 % vuoteen 2020 mennessä*. Uusiutuvan energian tuotanto on hajautettua ja paikallista ja se tarjoaa työtä ja toimeentuloa kautta maan. (Keskusta)
- (10) Tavoitteena tulee olla, että kivihielestä päästään eroon energiantuotannossa kokonaan *vuoteen 2025 mennessä* tai kivihiiltä poltettaessa on käytössä oltava kattava hiilidioksidin talteenotto. Myös maakaasua pyritään *vähitellen* korvaamaan uusiutuvalla energialla erityisesti biokaasulla. (Keskusta)

Esimerkit (9) ja (10) ovat Keskustan tavoiteohjelman ympäristöosuuden ilmastonmuutosta ja energiaa käsittelevästä osuudesta, jossa Keskusta esittelee konkreettisia tavoitteitaan. Esimerkissä (9) on taas käytetty numeerista kvantifiointia. Prosenttiluvun esittely vaikuttaa asiantuntevalta, mutta sitä ei kerrota, miksi se on nimenomaan 38 % ja mihin se perustuu. Verrattuna esimerkin (10) ei-määrälliseen kvantifiointiin *vähitellen* prosenttiosuuksien esittäminen taas antaa paljon tarkemman vaikutelman kuin epämääräisempi ei-numeerinen määrällistäminen. Näissäkin esimerkeissä asioista kerrotaan passiivissa paitsi lauseessa: ”Uusiutuvan energian tuotanto on hajautettua ja paikallista ja se tarjoaa työtä ja toimeentuloa kautta maan”. Tässä todetaan ikään kuin varmana asiana, että näin on, vaikka kyseessä on varmasti puolueen tavoitteleva asia eikä itsestäänselvyys. Hajautettu energiantuotanto sopii tietysti Keskustalle, koska se pyrkii olemaan erityisesti maaseudun asialla.

- (11) Suomen soista on *yli puolet* muutettu metsiksi, pelloiksi, tekoaltaiksi ja turvetuotantoalueiksi. Siksi *monet soiden lajit* ovat uhanalaisia. Turvetuotannon laajentuminen uhkaa vielä *lukuisia* luonnontilaisia ja niiden kaltaisia ojitattomia *soita*. (Vihreät)

Vihreät käyttää ympäristöohjelmassaan numeerista- ja ei-numeerista kvantifiointia paljon. Esimerkki (11) on poimittu heidän ohjelmansa soita käsittelevästä osuudesta. Siinä ei-numeerisen kvantifioinnin keinoin luodaan hälyttävää kuvaa Suomen soiden tilasta. *Yli puolet, monet ja lukuisia* toimivat tällaisessa tapauksessa paremmin huomion herättäjinä kuin numeerisesti tehty kvantifiointi. Välillä ei-numeerinen kvantifiointi toimii siis hyvin esimerkiksi huomion herättäjänä, mutta välillä se vaikuttaa lähinnä epämääräiseltä asian ilmaisutavalta. Esimerkissä (11) turvetuotannosta luodaan lisäksi kuva soita uhkaavana tekijänä eli tässä on myös tietynlaista taloudellisten arvojen ja luontoarvojen välistä vastakainasettelua.

- (12) Suomeen on saatava voimaan ilmastolaki, jonka myötä päästöjä vähennetään vuosittain *viisi prosenttia*. Tavoitteeksi asetetaan *40 % vähennystavoite* kasvihuonekaasupäästöihin *vuoden 1990 tasosta vuoteen 2020 mennessä ja 95 % vuoteen 2050 mennessä*. Tavoitetta on voitava tarvittaessa tarkistaa ilmastotieteen mukaisesti. (Vihreät)
- (13) Luomutuotannon lisääminen otetaan Suomen maatalouspolitiikan strategiseksi tavoitteeksi. Luomutuotannon määrä nostetaan *25 %:iin kokonaistuotannosta vuoteen 2020 mennessä*. Vauhditetaan luomutuotantoa muun muassa asettamalla tavoite, että julkisissa keittiöissä neljännes ravinnosta olisi luomua. (Vihreät)

Esimerkeissä (12) ja (13) on käytetty numeerista kvantifiointia määrittämään Vihreiden asettamia tavoitetasoja päästöille ja luomutuotannon määrälle. Esimerkki (12) on poimittu ilmastonmuutosta ja esimerkki (13) maataloutta ja vesistöjä käsittelevästä osuudesta. Vihreät mainitsevat SDP:n tapaan ilmastotieteen esimerkissä (12), mikä antaa olettaa, että he luottavat ilmastotieteeseen ja ottavat tai laskevat omatkin tavoitelukunsa ilmastotieteen menetelmien perusteella. Näissä esimerkeissä on tavoitteista kirjoitettu passiivissa. Kuten Väliverronen (1994) kirjoittaa (ks. Luku 2.5), niin erilaiset prosenttiluvut ja tieteelliseen tai siltä vaikuttavaan tietoon viittaaminen tulevat esiin asiantuntijuuspuheessa ja viittaavat ympäristöpolitiikan tieteelliseen puoleen. Vaikuttaa siltä, että muutenkin on tarpeellista tai odotettua, että esitetään jonkinlaisia lukuja tai arvioita siitä, kuinka paljon joku tavoite vaatii aikaa tai mihin mennessä se suoritetaan. Siinä mielessä prosenttiluvut ja vuosiluvut

sopivat puolueiden agendaan hyvin. Tarkkojen vuosilukujen antaminen saattaa kuitenkin sitoa puolueen liiaksi ja niistä voi myöhemmin olla vaikea irtautua, jos tilanne muuttuu. Siinä mielessä lukujen antaminen voi olla vahingollista.

4.2.2 Lokaali- ja globaali puhetapa

Lokaalissa puhetavassa asioista kerrotaan paikallisessa ja globaalissa kansainvälisessä kontekstissa. Nämä ovat erityisesti ympäristöasioiden kannalta mielenkiintoisia puhetapoja, koska ympäristöongelmilla, kuten ilmastonmuutoksella on kansainvälinen luonne. Suomi on osapuolena EU:n kautta – ja kahdenvälisesti monissa kansainvälisissä ympäristösopimuksissa. Globaalissa puhetavassa ympäristöongelmat sidotaan kansainväliseen kontekstiin, eikä niitä esitetä vain paikallisesta näkökulmasta. Puolueet ovat kuitenkin suomalaisia ja toimivat kansallisella tasolla, joten ne saattavat keskittyä vain paikallisiin asioihin. Tulkiten puhetavan lokaaliksi, jos siinä ei puhuta esimerkiksi kansainvälisyydestä tai EU:sta mitään. Puhetavassa ei silti välttämättä korosteta Suomea tai paikallisuutta erityisesti, vaan siinä saatetaan siis puhua asioista yleisesti paikalliselta tasolta liiemmin sitä korostamatta.

- (14) Ei enää riitä, että katsomme yli sukupolvien ulottuvaa kehitystä vain *Suomen tai Euroopan näkökulmasta*. Kestävä kehitys vaatii uutta *globaalia perspektiiviä ja toimintaa*, sillä vain niin voimme ennalta ehkäistä tulevaisuudessa *Eurooppaan kohdistuvia kehitysmaiden ympäristöpakolaisvirtoja* ja luoda elämän edellytyksiä vakavista ympäristöhaitoista kärsiville valtioille. (Kristillisdemokraatit)
- (15) Kolmanneksella *maailman väestöstä* ei ole riittävästi elämän edellytyksiä tukevia energian käyttömahdollisuuksia. Miljoonat ihmiset kuolevat vuosittain puhtaan juomaveden puutteeseen ja kuivuuden tai tulvien aiheuttamaan nälänhätään. Puhtaan veden puute tulee todennäköisesti olemaan *yksi ihmiskunnan tärkeimmistä kysymyksistä* 21.vuosisadalla. Samanaikaisesti *maailman kestämatön energiankäyttö* vaikuttaa eniten ilmastonmuutokseen. *Kansoilla tulee olla oikeus* taata omavaraisuutensa elintarvikkeiden suhteen ja varmistaa sosiaalinen ja taloudellinen kehityksensä omin keinoin. Vesi, ilma,

maaperä ja geeniperintö ovat *ihmiskunnan yhteistä omaisuutta*, ja näin ollen niitä ei voida pitää kauppatavarana. (Kristillisdemokraatit)

- (16) Ilmastonmuutoksen pysäyttämisen radikaalit ja *globaalit toimenpiteet* tulee kuitenkin keskittää *eniten* hiilidioksidia ja mustan hiilen *päästöjä* eli nokihiiltä *tuottaviin maihin*. Nämä toimenpiteet pitää luoda *yhdessä EU:n kanssa* esimerkiksi hiiliveron tai jopa joidenkin energiaintensiivisten tuotteiden tuontirajoitusten avulla. Tavoitteena on ilmastolle ja ympäristölle suotuisien uusien sekä tehokkaiden energiatekniikoiden käyttöönotto *globaalisti*. Ilmastonmuutos ei kunnioita *valtioiden rajoja*, siksi ongelma on yhteinen ja osa *kansainvälistä politiikkaamme*. (Kristillisdemokraatit)

Kansainvälinen näkökulma tuodaan selvästi esiin esimerkeissä (14), (15) ja (16). Esimerkit ovat Kristillisdemokraattien ympäristöohjelman kehityksestä ja ilmastonmuutoksesta kertovista kappaleista. Yhtäältä otetaan huomioon globaali näkökulma ja korostetaan, että asioita pitäisi katsoa jopa EU:ta laajemmin. Toisaalta taas tässä esimerkissä (14) esiintyy pelkoa mahdollisista ympäristöpakolaisista. Samalla esimerkit luovat vakavaa kuvaa globaaleista ympäristöongelmista. Kristillisdemokraattien ympäristöohjelmassa globaali puhetapa on kautta linjan suuremmassa roolissa kuin lokaali puhetapa. Tämän puolueen ympäristöohjelman globaalissa puhetavassa tuntuu heijastuvan näkemys asioihin, että yksittäiset maatkin voivat vaikuttaa globaaleihin ongelmiin. Kristillisdemokraatit ottaa myös esimerkiksi (15) kantaa luonnonvarojen yksityistämistä vastaan, kun se esittää, että ”vesi, ilma, maaperä ja geeniperintö ovat ihmiskunnan yhteistä omaisuutta”. Se myös korostaa esimerkeissä (14) ja (16), että nimenomaan kestävä kehitys ja ilmastonmuutos vaativat globaalia perspektiiviä ympäristöasioihin. Esimerkeissä puhutaan myös me-muodossa suoritettavista toimenpiteistä, mikä asettaa puolueen aktiivisen toimijan rooliin.

- (17) *Suomesta tulee rakentaa* hiilineutraali yhteiskunta, jossa talouden ja ympäristön vuorovaikutus on kestävä kehityksen mukaista kumppanuutta. (Keskusta)
- (18) *Suomesta tulee tehdä* biotalouden, uusiutuvan energian tuotannon ja materiaalihokkuuden edelläkävijä. (Keskusta)

- (19) *Suomalaisia tulee tukea* arkielämän muutoksessa, jossa toteutuu merkittävä käänne kohti päästötöntä asumista ja liikkumista. (Keskusta)

Keskustan tavoiteohjelman ympäristöosuudessa korostetaan paikallista näkökulmaa. Taloudesta, vihreästä teknologiasta ja vähäpäästöisyydestä kertovista kappaleista otetuissa esimerkeissä (17), (18) ja (19) asiat kerrotaan nimenomaan Suomalaisesta näkökulmasta. Keskustan ohjelmaa verrattaessa vaikka Kristillisdemokraattien ohjelmaan huomataan, että Kristillisdemokraatit käyttävät myös usein sanaa Suomi, mutta se on yleensä liitetty globaaliin kontekstiin. Keskustan ympäristöohjelmassa näin ei kuitenkaan tehdä, vaan asioista tyydytään kertomaan kotimaisesta näkökulmasta. Sekä Keskusta että Kristillisdemokraatit puhuvat kestävästä kehityksestä, mutta Keskusta puhuu siitä vain lokaalilla tasolla. Huomionarvoista esimerkeissä (17), (18) ja (19) on, että tekemistä ilmaisevat verbit ovat jälleen passiivissa käskymuodossa. Asioiden esittäminen käskymuodossa on mielenkiintoinen ratkaisu, mutta samalla se antaa kuvan, että puolue suhtautuu ympäristöasioihin vakavissaan.

- (20) *Suomi tarvitsee ihmisiä*, jotka osaavat ottaa ympäristönäkökohdat huomioon niin työssään kuin muussakin elämässään. (Kokoomus)
- (21) *Suuri ja yhä kasvava osa suomalaisista* asuu kaupungeissa tai taajamissa. Kaupunkiluonto onkin yhä tärkeämpi elinvoiman lähde tiivistyvässä yhdyskuntarakenteessa eläville kaupunkilaisille. Viheralueet sitovat myös hiilidioksidia, melua ja pölyä. Lähiluonnon merkitystä jokapäiväiseen elämään ei voikaan liikaa korostaa. (Kokoomus)

Esimerkit (20) ja (21) ovat Kokoomuksen ympäristöohjelmasta ”ihminen ja luonto” sekä ”ympäristöpettämisen aika on ohi” nimisistä luvuista. Kokoomuksen ohjelmassa on Keskustan ohjelman tavoin paikallinen näkökulma kansainvälistä vahvemmin esillä. Kokoomuskin kyllä mainitsee jotkut asiat kansainvälisessä kontekstissa, mutta paikallinen näkökulma on silti vahvempi verrattaessa kansainväliseen näkökulmaan. Esimerkissä (20) lokaali puhetapa korostuu, kun *Suomi* mainitaan tekijänä, joka tarvitsee jotain. Esimerkissä

(21) on taas varsin tyypillistä tekstiä ympäristöohjelmasta, jossa ikään kuin luetellaan teollisia tietoja hyväksikäyttäen, miten asiat ovat suomalaisessa kontekstissa.

(22) Riistan ja petojen kaatoluvat *eivät kaipaa* sen enempää *Helsingin kuin Brysselin*kään ohjeita, vaan ovat *päätettävissä paikallisesti* läheisyysperiaatteen mukaisesti. (Perussuomalaiset)

(23) On huolehdittava, että *Suomessa on* myös *jalostustoimintaa* ja että kaivos-toimintaan löytyy myös *suomalaista pääomaa*. (Perussuomalaiset)

Perussuomalaisten maaseutupoliittinen ohjelma on hyvin paikallislähtöinen, kuten sen nimestäkin voidaan päätellä. Tietenkin maaseutupolitiikkakin liittyy EU-politiikkaan esimerkiksi tukijärjestelmien kautta, mutta ympäristöpolitiikka on esimerkiksi ilmastonmuutoksen takia lähtökohtaisesti globaalimpi politiikan osa-alue. Edelliset esimerkit (22) ja (23) ovat esimerkkejä tästä. Varsinkin esimerkissä (22) tämä näkyy paikallisen päätöksenteon korostettaessa. Siinä asetetaan paikallinen ja ylempänä tehtävä päätöksenteko vastakkain. Samalla siinä korostetaan implisiittisesti, että paikallinen päätöksenteko on myös järkevämpää kuin ylhäältä tuleva päätöksenteko. Tämä voidaan nähdä kritiikkinä Suomen hallitusta ja EU:ta kohtaan, koska erityisesti Helsinki ja Bryssel mainitaan. Samalla se korostuu myös lähidemokratia. Perussuomalaisten maaseutupoliittinen ohjelma on melko talouspainotteinen, mikä käy ilmi esimerkin (23) väitteestä, jonka mukaan kotimaista rahaa täytyy löytyä kaivostoimintaan.

(24) I Finland är användningen av bekämpdaghem, skolor och äldreomsorgen serverar *mat tillredd av närproducerade råvaror* alltid då det är möjligt. (RKP)

RKP:n ympäristöohjelmassa paikallislähtöinen diskurssi on myös vahvassa osassa. Tästä kertoo se, että esimerkiksi ympäri maailmaa ongelmia aiheuttavaa ilmastonmuutosta ei mainita ympäristöohjelmassa ollenkaan. Se kertoo myös siitä, että tekijät ohjelman eivät välttämättä ole perillä kaikkein polttavimmista ympäristökysymyksistä. Esimerkissä (24) korostetaan paikallisesti tuotetun ruoan käyttöä julkisissa keittiöissä. SDP:n ilmasto-

ohjelmassa painottuu EU:n näkökulma ja kansainvälisyysdiskurssi onkin siinä vahva. Suomen EU-jäsenyyden voidaan siis huomata vaikuttavan poliittisiin ohjelmiin, vaikka kaikki ohjelmat eivät sitä korostakaan.

- (25) *EU:n on pyrittävä aikaansaamaan maailmanlaajuinen sitoumus lämpötilan nousun rajoittamiseksi kahteen asteeseen esiteolliseen aikakauteen verrattuna.* (SDP)
- (26) Suomen hallituksen on sitouduttava toimimaan aktiivisesti *EU:n päästövähennystavoitteiden* ja sitä tukevien energiatehokkuustavoitteiden ja uusiutuvien energialähdetavoitteiden *puolesta.* (SDP)
- (27) *EU on päättänyt* ryhtyä perkaamaan ympäristön kannalta haitallisia tukia. Sosialidemokraattien mielestä *Suomen on tuettava tätä työtä;* ilmastonmuutoksen hillinnän näkökulmasta olisi tarkasteleva erityisesti fossiilisten polttoaineiden tukiaisia ja maataloustukea. (SDP)
- (28) On luotava *EU:n laajuinen ympäristömerkintäjärjestelmä,* jonka avulla tuotteiden hiilidioksidipäästöjen elinkaari kerrotaan kuluttajille. (SDP)

Edelliset esimerkit (25), (26), (27) ja (28) osoittavat SDP:n ilmasto-ohjelmassa vahvasti läsnä olevan kansainvälisyysdiskurssin. Asioita kerrotaan EU:n tekemisten ja aikomusten ja esitetään, että Suomen täytyisi olla siinä mukana. Tässä tulee esiin luvussa 2.2 esiteltyjen ympäristöasenteiden mukaan järjestyvistä maailmankuvista institutionalistit, koska he nimenomaan painottavat kansainvälisten normien ja yhteistyön tärkeyttä. Näissä esimerkeissä on mainittu kyllä erilaisia toimijoita, kuten *Suomen hallitus, Suomi* ja *EU,* mutta SDP ei ohjelmassakaan varsinaisesti itse kerro tekevänsä mitään vaan siirtää vastuun ylemmille tahoille.

- (29) Elinympäristömme uhkaa tuhoutua. Esimerkiksi ilmastonmuutos on hälyttävä *maailmanlaajuinen* ongelma. *Suomen ja Euroopan unionin tulee sitoutua* ilmastotieteen edellyttämiin päästövähennyksiin ja vaatia samaa muilta. (Vasemmistoliitto)

- (30) *Köyhät maat* tarvitsevat tukea *teollisuusmailta* ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja siihen sopeutumisessa. Ilmastonmuutos on aiheutunut *teollisuusmaiden päästöistä*. Siksi köyhimmillä ihmisillä on oikeus ponnistella ylös köyhyydestä, eikä heidän päästöjään voida leikata tai rajoittaa nykytasolle. (Vasemmistoliitto)

Vasemmistoliiton tavoiteohjelman ympäristöohjelma painottuu kansainvälisyysdiskurssiin. Esimerkit (29) ja (30) ovat esimerkkejä tästä. Esimerkit ovat luvusta: ”Ympäristöä ei saa alistaa voitontavoittelulle - kestävä kehitys vaatii kestäviä yhteiskuntarakenteita”. Esimerkki (29) korostaa SDP:n esimerkkien tavoin institutionalistista näkökulmaa (ks. Clapp & Dauvergne 2005). Sosiaalivihreä asenne globaalissa puhetavassa näkyy esimerkissä (30), jossa ajatellaan rikkaiden länsimaiden ja globaalien etelän valtioiden välillä, tai teollisuusmaiden ja köyhien maiden välillä, vallitsevaa epätasa-arvoa. Siinä korostetaan myös vahvaa solidaarisuutta, jota teollisuusmailla pitäisi olla köyhiä maita kohtaan. (ks. Clapp & Dauvergne 2005)

- (31) *EU:ssa tulee myös edistää* mahdollisuuksia käyttää alennettuja arvonlisäverokantoja ympäristöystävällisille tuotteille. *Globaalisti mahdollisuutena ovat* taas sektorikohtaiset sopimukset, joiden avulla voidaan luoda *maailmanlaajuisia ympäristöstandardeja* tietyille tuoteryhmille. Kaikkialla tulee painottaa ympäristönäkökulmaa tuotesuunnittelun kannalta keskeisillä aloilla kuten muotoilun ja tuotantotalouden koulutuksessa. (Vihreät)
- (32) Ylikalastuksen lopettamiseen tulee vaikuttaa muun muassa *EU:n yhteisen kalastuspolitiikan kautta*. Tuhlaavista kalastusmenetelmistä, kuten pohjatroulausesta, tulee luopua. Myös kalakantojen elinympäristöjen pirstoutuminen ja valuma-alueiden saasteet tulee saada kuriin. Uhanalaisten kalalajien myynti kielletään. (Vihreät)
- (33) *Kansainvälisten ympäristösopimusten välistä yhteensopivuutta on lisättävä. Maailmassa on tällä hetkellä* laskentatavasta riippuen noin 250–500 *kansainvälistä ympäristösopimusta*, jotka ovat osittain päällekkäisiä ja jopa ristiriitaisia. (Vihreät)

Edelliset esimerkit (31), (32) ja (33) ovat osoitus Vihreiden ympäristöpolitiikan kansainvälisyysdiskurssista. Esimerkit osoittavat institutionalisoituneen maailmankuvan mukaisia asenteita, kun Vihreät viittaavat EU:n yhteiseen politiikkaan ja kansainvälisten ympäristösopimusten yhteensopivuuden lisäämiseen. (ks. Clapp & Dauvergne 2005) Vihreiltä löytyy kuitenkin myös markkinatalouteen pohjautuvia ratkaisuja. Maailmankuvan mukaan näitä ympäristöohjelmia onkin haasteellista luokitella tarkasti, koska yksittäisten ohjelmien sisältä löytyy monenlaisia erilaisia näkemyksiä. Ympäristötietoisuuden mukaan luokiteltumaa-ilmankuva ei ole siis yksiselitteinen ilmiö. Varsinkin politiikassa maailmankuvien luokittelu muodostaa haasteen. Poliittiset päättäjät pyrkivät tekemään sellaisia päätöksiä, että mahdollisimman suuri joukko ihmisiä hyväksyisi ne. Suuren yleisön mielestä radikaalit linjaukset eivät tuo poliittista suosiota.

4.2.3 Kestävyysspuhe

Yksi *kestävään kehitykseen* viittaava puolueiden ohjelmista löytyvä puhetapa on kestävyyspuhe (ks. luku 2.3). Siinä esimerkiksi julkiset hankinnat, tuotanto, talous ja ilmasto- ja ympäristöpolitiikka liitetään kestävyteen tai mainitaan kestävyuden yhteydessä. Kestävästä kehityksestä ja kestävydestä puhuminen maailmanlaajuisesti ympäristöasioiden yhteydessä on tyyppillistä, joten oletan, että myös Suomen poliittiset puolueet puhuvat niistä. Tässä luvussa tarkastelen, minkälaisissa yhteyksissä ja millä tavoin puolueet puhuvat kestävyydestä, sekä miten niiden näkemykset eroavat toisistaan. Kestävyyspuhetta löytyi kaikkien puolueiden ohjelmista lukuun ottamatta Perussuomalaisten ohjelmaa.

Esimerkit (34) ja (35) olen poiminut RKP:n ympäristöohjelmasta. Kestävyydestä puhutaan maatalouden ja kestävästä valinnoista julkisten hankintojen yhteydessä. Esimerkki (34) on poimittu Itämeren ja saaristoa käsittelevästä osuudesta, jossa käsitellään maatalouden päästöjä. Maatalouden kestävyys yhdistetään siinä päästöihin. Kestävyteen liittyy monia muitakin tekijöitä ja kuten *kestävän kehityksen* käsitettä luvussa 2.3 määriteltäessä tuli esiin.

Ilmausta kestävä kehitys voidaan käyttää monin tavoin ja monissa yhteyksissä. Esimerkissä (34) puhutaan kunnianhimoisesti tilakohtaisista ympäristöohjelmista.

- (34) Lokala förhållanden bör beaktas och gårdsvisa miljöprogram uppgöras som stöd för ett miljöanpassat och *hållbart jordbruk*. (RKP)
- (35) Vi värnar om målen i statsrådets principbeslutet om främjande av *hållbara val i offentlig upphandling*, bl.a. att måltidsservicens upphandling görs mer ekologisk. (RKP)

Esimerkki (35) on valittu ohjelman osuudesta, jossa käsitellään lähiruokaa. Siinä puhutaan valtioneuvoston asettamasta tavoitteesta edistää kestäviä hankintoja sekä tämän tavoitteen puolustamisesta. Mitään konkreettista ei kuitenkaan kerrota siitä, miten tavoitetta puolustetaan. Ekologiset valinnat saattavat kuitenkin olla kalliimpia ja voikin pohtia, puolustettaisiinko niitä myös valintatilanteessa, jossa halvempi ja ekologisempi vaihtoehto olisi asetettava vastakkain esimerkiksi valtion hankintojahan kilpailutettaessa.

Esimerkeistä (36), (37) ja (38) nähdään, että Kokoomuksen ympäristöohjelmassa kestävyys-käsite liitetään yhteen taloudellisten tekijöiden kanssa. Kestävyydestä puhutaan siis liiketoiminnan ja talouskasvun näkökulmasta. Kestävästä taloudesta puhuminen antaa implisiittisesti ymmärtää, että nykyinen talousjärjestelmä on kestämaton. Kestävän vastakoh-tahan on kestämaton. Saatetaan kuitenkin epäillä, että Kokoomus olisi miettinyt käsitteen käyttöä tältä kannalta, koska se on vahvasti markkinatalouteen luottava puolue (ks. Kokoomus 2015).

Kokoomuksen ohjelmassa ei mainita mitään siitä, pitäisikö talousjärjestelmää muuttaa vai ei. Oletus vaikuttaa olevan se, että talousjärjestelmä muuttuu teknologian myötä itsestään kestäväksi. Käsite sopiikin hyvin talousliberaalimpaa suuntaa edustavan puolueen käyttöön, koska siinä sovitetaan ekologinen kestävyys ja talouskasvu yhteen (ks. luku 2.3). Kokoomus on talousliberaalin suunnan edustaja ja esimerkeistä (36), (37) ja (38) tämä liiketoiminta-orientaatio käy selkeästi ilmi. Esimerkki (34) on poimittu jätteistä kertovasta luvusta. Sii-

nä liitetään jätteet suoraan kestäväan liiketoimintaan. Kestävä ympäristöpolitiikka voi kuitenkin käytännössä olla hankalaa, jos talouskasvu täytyy aina ottaa huomioon.

- (36) Kokoomuksen tavoitteena on, ettei mikään kierrätettävissä oleva materiaali päädy kaatopaikalle, vaan se hyödynnetään uudelleen ensisijaisesti aineena tai energiana. Jätteiden kierrätys ja hyödyntäminen luovat myös uusia, *kestävän talouden liiketoimintamahdollisuuksia*. (Kokoomus)

Esimerkki (37) taas on luvusta, joka on otsikoitu: ”Ympäristöpettämisen aika on ohi”. Siinä tarkastellaan kestävyyttä puhtaasti talouden näkökulmasta. Ympäristöhaasteetkin nähdään pelkästään liiketoimintamahdollisuuksina. Pehmeät arvot ja kovat taloudelliset arvot eivät näytä läheskään aina olevan sovitettavissa yhteen.

- (37) Ympäristöalan tutkimus, innovaatiot ja teknologia ovat ratkaisevassa asemassa *kestävän hyvinvoinnin rakentamisessa* sekä Suomessa että maailmanlaajuisesti. Ympäristöhaasteet tarjoavat mahdollisuuden uuden liiketoiminnan ja työpaikkojen luomiseen. Suomalaisyriyten menestyminen ympäristöalan maailmanmarkkinoilla on mahdollista, mutta se vaatii ponnisteluja. Siirtämällä puhdasta teknologiaa voimme tukea *kestävää talouskasvua* myös kehittyvissä maissa. (Kokoomus)

Esimerkki (38) taas on poimittu luonnonvarojen käytöstä kertovasta luvusta. Siinä puhutaan luonnon monimuotoisuudesta ja luonnonvarojen kestävästä käytöstä samassa lauseessa. Koska tätä ei perustella sen enempää, se jättää lukijalle melko epämääräisen kuvan siitä, miten kestävä käyttö olisi saavutettavissa. Poliitiikkaan sopii tietysti hyvin se, että puheissa voidaan saavuttaa sekä talouskasvu että luonnonsuojelu mistään tinkimättä.

- (38) *Luonnonvarojen kestävä käyttö* ympäristöä ja luonnon monimuotoisuutta vaalien avaa uusia mahdollisuuksia niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Suomella on mahdollisuus kehittyä biotalouden edelläkävijäksi runsaiden uusiutuvien luonnonvarojemme ja niiden ympärille rakentuvien uusien innovaatioiden ansiosta. (Kokoomus)

Esimerkit (39) ja (40) ovat Keskustan ohjelman ympäristöosuudesta. Keskustakin liittää Kokoomuksen tavoin kestävyys käsitteen talousasioiden yhteyteen. Samassa yhteydessä Keskusta puhuu myös luonnon monimuotoisuudesta. Luonnonsuojelusta ja monimuotoisuudesta kertovasta luvusta otettu esimerkki (39) onkin vahva kannanotto luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen puolesta.

- (39) Luonnon monimuotoisuuden säilyminen on myös yksi talouden ekologisen *kestävyyden mittari*. Elinympäristöjen ja lajiston moninaisuuden köyhtyminen on pysäytettävä. Uhanalaiset luonnonarvot on suojeltava ja luonnon monimuotoisuutta on vaalittava suunnitelmallisesti. (Keskusta)

Keskusta viittaa siihen, että monimuotoisuuden säilyminen on taloudellisen kestävyysmittari. Sillä perusteella voidaan ajatella, että talousjärjestelmää pidetään tällä hetkellä kestävämmänä, koska monimuotoisuus on koko ajan vähentynyt. Keskusta ja Kokoomus tuntevat siis ymmärtävän sen, että nykyinen elämäntyyli on ekologisesti kestävä, mutta eivät kritisoi sitä kuitenkaan kovin rankasti.

- (40) Maataloustuotanto on monivaikutteista. Sitä säätelevän politiikan on huolehdittava *luonnonvarojen kestävästä käytöstä*, tuotannossa syntyvien jätteiden mahdollisimman alhaisesta tasosta, luonnon monimuotoisuuden varjelemisesta, ekosysteemien toimivuudesta ja tuotantoeläinten hyvinvoinnista. (Keskusta)

Esimerkki (40) on maataloustuotantoa käsittelevästä luvusta. Siinä näkyy institutionaaliseen maailmankuvaan liittyvä valtion roolin korostaminen, jossa otetaan etäisyyttä pelkätään markkinavoimiin luottamiseen.

Kristillisdemokraatit on ainoana puolueena kirjannut esitetyn kestävä kehityksen määritelmän ympäristöohjelmaansa. Käsitteen määrittelemisen (ks. esim. 41) tuo selkeyttä siihen, mitä ne tällä monitulkintaisella käsitteellä tarkoittavat ohjelmassaan. Määritelmä on samantyyppinen luvussa 2.3 tarkasteltujen kestävä kehityksen määrittelyjen kanssa. Esi-

merkeissä (41), (42), (43) ja (44) KD kertoo omasta näkökulmastaan kestäväan kehitykseen. Esimerkit (41), (42) ja (43) olen poiminut ympäristöohjelman aloitusluvusta sekä kestävästä kehityksestä kertovasta kappaleesta. Esimerkki (44) on otettu Kristillisdemokraattien ympäristöpolitiikkaan liittyvästä näkökulmasta kertovasta luvusta.

- (41) *Kestävä kehitys määritellään* usein kehitykseksi, joka tyydyttää tämän päivän tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää heidän tarpeitaan. (Kristillisdemokraatit)

Esimerkissä (42) otetaan kantaa talouden ja kestäväan kehityksen suhteeseen. Siinä melko voimakkaastikin kritisoidaan nykyistä elämänmenoa kestäväan kehityksen näkökulmasta. Luonnon itseisarvon tunnustaminen on myös voimakas kannanotto, jonka filosofiseen pohdintaan voisi käyttää paljonkin aikaa. On kuitenkin vaikea sanoa, miten paljon Kristillisdemokraatit ovat tätä filosofisessa mielessä pohtineet, kun ne ovat asian ympäristöohjelmaansa kirjanneet.

- (42) Ympäristöohjelmamme perustuu näkemykselle siitä, että yksipuolisesti *taloudelliseen voitontavoitteluun perustuva materialismi ei voi ohjata yhteiskuntaa kestäväan kehitykseen*. Talous tulee sopeuttaa luonnon asettamiin rajoihin sopusuhtaisesti. Haluamme painottaa *luonnon itseisarvoa* ja ottaa voimakkaasti etäisyyttä ajatteluun, jossa maapallo nähdään ihmisen rajoittomien mielihalujujen kulutushyödykkeenä. (Kristillisdemokraatit)

Esimerkissä (43) esitetään, että ”kestäväan kehityksen periaatteet koskevat kaikkia valtioita” ja ne ”varmistavat ympäristön ehdoilla tapahtuvan talouskasvun ja kehityksen”. Suhtaudun kuitenkin varauksella siihen, että pelkät periaatteet varmistaisivat sen, että talouskasvu ja kehitys asettuisivat ympäristön kantokyvyn mukaan. Periaatteet ovat vain periaatteita, eivätkä ne sido samalla tavoin kuin lakiin perustuvat velvollisuudet. Kristillisdemokraatit tuovat esiin myös maailman varallisuuden epätasaisen jakaantumisen. KD:n kestävyyspuheeseen sisältyy siis selkeästi myös moraalinen viesti, eikä asioita tarkastella pelkästään taloudellisesta näkökulmasta.

- (43) Kestävän kehityksen periaatteet *koskevat* tasapuolisesti *kaikkia valtioita* ja ne *varmistavat*, että tulevaisuudessa *kehitys ja talouskasvu tapahtuvat ympäristön ehdoilla*. Ihmisen terveydellinen ja sosiaalinen hyvinvointi on yhteydessä ympäristöön. *Nykyinen epätasapaino*, jossa 20 prosenttia maailman väestöstä on vastuussa 86 prosentista kokonaiskulutuksesta, on *ekologisesti, sosiaalisesti ja moraalisesti kestävä* sekä *taloudellisesti lyhytnäköistä* toimintaa. (Kristillisdemokraatit)

Esimerkissä (44) viitataan esimerkissä (41) olleeseen määritelmään ja kerrotaan, mitä puolue haluaa tehdä sen eteen. On harvinaista, että poliitikot puhuvat yli sukupolvien kestävästä kehityksestä, koska yleensä keskitytään pelkästään siihen, mitä vaalikauden ajan tullaan tekemään. Monet päätökset kuitenkin vaikuttavat kauan ja varsinkin ympäristöön liittyvä päätöksenteko on pitkäjänteistä. Esimerkiksi lähimetsän hakkaaminen on lyhyt toimenpide, mutta sen takaisinkasvu kestää monta vuotta.

- (44) Haluamme luoda lainsäädäntöä, jonka tavoitteena on ympäristön hyvä tila ja *ekologisesti yli sukupolvien kestävä kehitys*. Tasapainoiseen ympäristöpolitiikan keinovalikoimaan tulee kuulua taloudelliset kannustimet ja sanktiot, normiohjaus ja julkiset neuvontapalvelut. (Kristillisdemokraatit)

Esimerkit (45) ja (46) valitsin Vasemmistoliiton ohjelman monimuotoisuutta käsittelevästä luvusta. Esimerkissä (45) tulee selvästi esiin kestävyuden kytkeminen vasemmistolaisuuteen, luonnonvarojen yksityistämiseen ja valtion rooliin kestävyuden takaamisessa. Kannanotot ovat selkeästi puolueen linjan mukaisia eli niissä korostetaan institutionaalista suhtautumista kestävyteen. Esimerkissä (46) otetaan kantaa maataloustuotantoon ja erityisesti luomutuotantoon ja kasvisruokaan. Nämä kannanotot eivät ole erityisen vasemmistolaisia, mutta ideologisia kuitenkin.

- (45) Luonnonvarat ja niiden kestävä käyttö kuuluvat kaikille. Puhdasta suomalaista vettä ei saa *yksityistää voitonteon välineeksi*. *Kestävä elämäntapaa ei saa jättää* pelkästään yksilöiden vastuulle. On poliittisten päätöksentekijöiden tehtävä varmistaa kestävä kehitys. (Vasemmistoliitto)
- (46) Maataloustukia pitää kohdentaa luomutuotantoon ja vähäpäästöiseen kasvisruokaan. Kaiken tuen pitää huomioida ympäristö ja ympäristötukia pitää uu-

distaa, jotta ne oikeasti muuttavat nykyisiä *toimintatapoja kestävämmiksi*. (Vasemmistoliitto)

Vasemmistoliiton tavoin vihreät vaatii, että kestävään elämäntapaan siirtymistä ei jätetä pelkästään yksilön vastuulle, kuten seuraavista esimerkeistä käy ilmi. Monissa ympäristöön liittyvissä asioissa Vihreät ja Vasemmistoliitto ovat selkeästi samoilla linjoilla toistensa kanssa, mutta Vihreät korostaa markkinatalouteen pohjautuvia ratkaisuja ympäristöasioissa enemmän kuin Vasemmistoliitto.

- (47) Ympäristön tilan kohentumisen rinnalla *ekologisesti kestävä yhteiskunta* tuottaa uudenlaista teknologiaa ja työpaikkoja, jotka syntyvät esimerkiksi *kestävään energiantuotantoon ja -käyttöön*, luonnonvaroja säästävään teknologiaan ja kierrätykseen. Ympäristöystävällisillä investoinneilla on myös mahdollista luoda talouskasvua ja vähentää riippuvuutta kriittisistä luonnonvaroista. Toisaalta Suomen kansantaloudessa tulee varautua *päästöjen ja luonnonvarojen kulutuksen laskemiseen kestäväälle tasolle*. Talouden riippuvuutta materiaalisesta kasvusta pitää vähentää ja yhteiskunnassa on siirryttävä uudenlaiseen kohtuutalouteen. (Vihreät)
- (48) Vihreiden mielestä uutta *ekologisesti kestävää taloutta* ja yhteiskuntaa on luotava säännöksillä, taloudellisilla kannusteilla, paremmalla tiedottamisella ja tukirakenteilla. Vihreät esimerkiksi kannattaa ympäristö- ja energiaverotuksen kiristämistä Suomessa miljardilla eurolla vuoteen 2015 mennessä siten, että samalla huolehditaan riittävästä tulonsiirroista ja veronkevennyksistä pienituloisille. (Vihreät)

Johdannossa olevissa esimerkeissä (47) ja (48) keskitytään talouden ja kestäväen kehityksen suhteeseen. Esimerkki (49) on ravintoa käsittelevästä luvusta. Esimerkki (50) on liikennettä käsittelevästä luvusta. Molempia sekä markkinataloudellisia että institutionalistisia ratkaisuja painotetaan esimerkeissä (47) ja (48) (ks. luku 2.4), kun puhutaan investoinneista ja verojen kiristämisestä. Kuten Vasemmistoliitto myös Vihreät ottaa kantaa lihankulutukseen ruoasta kertovasta luvusta otetussa esimerkissä (49). Tämän perusteella kestävyys tarkoittaa näiden kahden puolueen mielestä myös tietyistä saavutetuista eduista tinkimistä tai luopumista.

- (49) Lihätiedotukseen tällä hetkellä suunnatut julkiset viestintätuet tulee poistaa ja siirtää *kestävän ravinnon edistämiseen*. (Vihreät)

Esimerkissä (50) ehdotetaan yksityisautoilulle asetettujen etuisuuksien poistamista. Vihreiden näkökulmana on, että yksityisautoilun tukeminen on kestävämpää politiikkaa ja kestävä liikkuminen ei perustu yksityisautoilulle. Luulen että tämänkaltaiset ehdotukset ovat varsinkin maaseudulla asuville vaikeita, koska julkinen liikenne on vähäistä kaupunkiin verrattuna. Varmasti tämänkaltaisten ehdotusten takia Vihreitä sanotaan välillä kaupunkilaisten puolueeksi. Tarkasteltaessa eduskuntavaalien tulosta vuodelta 2011 näkyy selvästi, että Vihreiden kannatus olikin paljon suurempaa pääkaupunkiseudulla kuin maaseudulla (Vaalikone 2015).

- (50) Työmatkaliikkumisen verotus on uudistettava niin, että se *kannustaa kestävään liikkumiseen*. Vapaa autoetu poistetaan, työmatkavähennykset ja kilometrikorvaukset tarvitsevat päivitystä *kestävän liikennepolitiikan aikaan*. (Vihreät)

Sosiaalidemokraattien ympäristöohjelma alkaa luvulla, joka on otsikoitu: ”Sosiaalidemokratia on ympäristöaate”. Esimerkki (51) on otettu tästä johdantoluvusta. Mielenkiintoista on että, siinä puhutaan kestävästä kasvupolitiikasta eikä ympäristöpolitiikasta, vaikka ohjelma on ympäristöpainotteinen. Kasvu ja ympäristöongelmien hoitaminen yhdistetään Kokoomuksen tavoin ilman ongelmia. Sosiaalidemokraatit myös mainitsee kestävä kehityksen määritelmän mukaisia kehityksen edellytyksiä esimerkissä (51), mutta ei suoraan kerro, että tämä on kestävä kehityksen määritelmä. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että määritelmiin on selvästi tutustuttu tätä ohjelmaa kirjoitettaessa.

- (51) Sosiaalidemokraattisen kestävä kasvupolitiikan tavoitteena on ilmastonmuutoksen hillitseminen, luonnonvarojen riittävyyden varmistaminen ja ympäristön kuormituksen saaminen hallintaan. *Kehityksen tulee olla ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää*. Välttämätöntä on, että ihmisten valinnat tuotannossa, kulutuksessa ja elämäntavassa saadaan *kestävälle pohjalle* ja että ilmakehän, maaperän ja vesistöjen ekosysteemejä suojellaan pitkäjänteisesti. (SDP)

Esimerkissä (52) otetaan kantaa pienituloisuuteen, yhteiskunnan kehityksessä mukana pysymiseen ja ekologiseen elämään. Esimerkissä todetaan, että ”ekologisesti kestävä elämäntavan tulee olla mahdollista myös pienillä tuloilla”. Tämä on siinä mielessä ristiriitainen kannanotto, että SDP puhuu myös muun muassa ylikulutuksen vähentämisestä. Jos tulot ovat pienet, niin elämäntapaa on helppo ylläpitää, koska ylimääräiseen kuluttamiseen ja esimerkiksi omaan autoon ei välttämättä ole varaa. Suuremmat tulot taas mahdollistivat yksityisautoilun, lentomatrustamisen ja monet muut ympäristölle haitalliset valinnat.

- (52) Pienituloisten pysyminen yhteiskunnan muutoksen mukana on sosialidemokraateille tärkeää. Ympäristön ja ilmaston suojelun vaatimat toimet uhkaavat rasittaa suhteettoman paljon juuri vähäosaisia. Ekologisesti kestävä elämäntavan tulee olla mahdollista myös pienillä tuloilla. (SDP)
- (53) Kasvun tulee olla kestävä kehityksen mukaista myös kehitysmaissa. Teknologiasiirolla, sademetsien suojelulla ja oikeanlaisella kehitysyhteistyöllä on suuri merkitys kestävä kehityksen edellytysten luomisessa. (SDP)

Viimeisessä SDP:n ohjelmasta poimimassani esimerkissä (53) on käskevä sävy kehitysmaiden suuntaan, mutta myös solidaarisuutta kehitysmaiden kestävä kehityksen toteuttamiseen. Vaikuttaa tosin kyseenalaiselta, että länsimaat kertovat, miten talouskasvua pitää toteuttaa kehittyvissä maissa. Länsimaat ovat itsekin käyneet lävitse samat fossiilisten polttoaineiden käyttövaiheet pyrkiessään kohti vihreämpiä energiamuotoja. Metsien suojelukin on monessa kehitysmaassa korkeammalla tasolla kuin monessa niin sanotussa kehittyneessä maassa. Tästä käy ilmi myös institutionalistinen näkökulma, jonka mukaan kansainvälistä yhteistyötä tarvitaan ympäristöongelmien ratkaisemiseen. Voisikin olla mielenkiintoista, jos jokin poliittinen puolue ehdottaisi, että länsimaiden olisi otettava alkuperäiskansoilta mallia esimerkiksi siitä, miten luonnon kanssa eletään sopuisuudessa. Perussuomalaisen maaseutupoliittisessa ohjelmassa ei ole kestävyyspuhetta ollenkaan. Tässä tulee esiin sen

maaseutupoliittisen ohjelman ero muiden puolueiden ohjelmiin, kun tätä selkeästi ympäristöaiheisiin liitettävää puhetta ei ole ohjelmassa ollenkaan.

4.3 Yhteenveto tutkimuksen tuloksista

Edellisissä luvuissa analysoin puolueiden ohjelmien puhetapoja. Kävi ilmi, että ne puhuvat samoista aiheista, mutta puhetavat vaihtelevat. Tulokset olivat siinä mielessä odotettavia, että ympäristöpuolueena profiloituvalla Vihreillä oli teemoiltaan laajin ympäristöohjelma. Muiden puolueiden osalta teemojen määrän suhteen minulla ei ollut odotuksia. Ohjelmien tarkastelusta kriittisen diskurssianalyysin avulla nousi esiin mielenkiintoisia asioita. Oletukseni oli osittain oikea, että puolueet puhuvat samoista asioista ohjelmissaan.

Myös monia erilaisia asioita mainittiin, mikä johtuu paljolti siitä, että ohjelmien pituus vaihtelee melko paljon. Se on myös valinnoista kiinni, mitä ohjelmiin on haluttu kirjoittaa. Yksi tutkittujen puhetapojen yhteydessä esiin noussut mielenkiintoinen ilmiö oli tapa puhua asioista passiivissa. Sitä käytettiin useammin kuin, että puolue olisi ollut virkkeissä tekijänä. Kun asioista puhutaan passiivissa, niin ne tekevät asioista vähän epämääräisempiä kuin, jos tekijänä mainitaan jokin tietty taho. Tämä ominaisuus taitaa poliittiseen kielenkäyttöön sopia melko hyvin.

Kaikki puolueet korostavat myös valtion roolia ja sääntelyä ympäristöasioissa, joten siinä mielessä puolueet uskovat sääntelyn voimaan. Toki puolueiden välillä on myös eroavaisuuksia siinä, miten paljon korostetaan valtion roolia ja miten paljon esimerkiksi yksilöiden toimintaa. Siinä on myös eroa, miten ympäristöongelmiin suhtaudutaan. Esimerkiksi Kokoomuksen ohjelmassa ne nähdään hyvin pitkälti liiketoimintamahdollisuuksina. Toisaalta ne voidaan nähdä elämää uhkaavina tai ihmisiä fyysisesti tai tavoiltaan muuttamaan pakottavina voimina. Clappin ja Dauvergnen (2005) ympäristöasenteiden mukaan tehdyn jaotteen pohjalta oli kiinnostavaa vertailla puolueita keskenään. Huomasin, että puolueiden vies-

tintää ei kuitenkaan pysty suoraan laittaa yhteen kategoriaan, vaan elementtejä voi löytyä esimerkiksi markkinaliberalismista ja bio-environmentalismista. Myös teknosentrisiä ja ekosentrisiä ajatuksia voidaan yhdistellä puolueiden viestinnässä.

Se oli myös mielenkiintoista, että puolueilla saattaa olla jopa syväekologiaan viittaavia kannanottoja luonnon itseisarvoisuuteen liittyen. Se on sitten toinen asia, kuinka se näkyy puolueiden käytännön toiminnassa. Ympäristöstä ja ympäristöongelmista voidaan puhua myös lähinnä taloudellisesta näkökulmasta. Tällöin ongelmatkin saatetaan nähdä pelkästään liiketoimintamahdollisuutena, joihin pitää sopeutua. Niihin keskitytään siis lähinnä siitä näkökulmasta, miten niistä saa rahaa, eikä välttämättä esitetä keinoja niiden estämiseen tai vähentämiseen.

Niin sanottujen oikeistolaisten ja vasemmistolaisten puolueiden välillä näkyi eroja ja esimerkiksi Kokoomuksen ohjelma oli teknosentrisempi kuin esimerkiksi SDP:n ja Vasemmistoliiton ohjelmat. Myös Keskustan ohjelman ympäristöosuudesta tulee teknosentrinen vaikutelma ja puolue painottaa institutionalistia sekä markkinaliberaaleja ratkaisuja ympäristöongelmiin. RKP:n ympäristöohjelma oli teemoiltaan yllättävän suppea. Senkin ohjelma kuitenkin painottaa Keskustan tavoin institutionalismia ja markkinaliberalismia.

Perussuomalaisten varsinaisen ympäristöohjelman puute ja se, että tässä analysoidussa ohjelmassa on toiseksi vähiten eri ympäristöteemoja. Se voidaan tulkita puolueen ympäristökielteisyydeksi. Perussuomalaiset on suhtautunut myös kriittisesti EU:n ilmastotavoitteisiin, joten siitäkin voidaan päätellä puolueen suhtautuvan negatiivisesta ympäristöasioihin. Toisaalta se myös on yksi tapa erottua kaikista muista puolueista. Perussuomalaiset saattaa haluta esiintyä oman tiensä kulkijana. Kristillisdemokraatit antaa esimerkkien perusteella vaikutelman puolueena, joka ottaa ympäristöongelmat vakavasti. Sen ohjelmasta tulee vaikutelma ihmisläheisestä puolueesta, joka ei usko pelkästään rahatalouden voimaan. Yhtäältä puolueen ohjelman perusteella KD vaikuttaa ekosentrisemmältä kuin teknosentriseltä puolueelta. Toisaalta se nojaa ratkaisuissaan myös useisiin eri ympäristötietoisuuden mal-

leihin. Markkinaliberalismista bio-environmentalismiin. Puolueille saattaa olla hyvä loke-
roimatta itseään pelkästään yhteen kategoriaan.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tutkimuksen aineistona olivat SDP:n, Vihreiden, RKP:n, Kokoomuksen ja Kristillisdemokraattien ympäristöohjelmat. Lisäksi aineistona olivat Vasemmistoliiton ja Keskustan tavoiteohjelmien ympäristöosuus ja Perussuomalaisen maaseutupoliittinen ohjelma, joka ei ole varsinaisesti keskittynyt ympäristöasioihin, mutta sisältää kannanottoja niihin aiheisiin liittyen. Ennen aineiston keruuta oletin, että kaikilta puolueilta löytyy varsinainen ympäristöohjelma, mutta yllätyksekseni huomasin, että näin ei kuitenkaan ole. Tutkimuksen tulokset olisivat olleet erilaisia, jos kaikilla puolueilla olisi ympäristöohjelma. Tällä rajauksella kuitenkin saatiin käsitys siitä, mitä ympäristöasioita puolueet ottavat huomioon.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälaisista teemoista eduskuntapuolueet puhuvat ympäristöohjelmissaan tai poliittisten ohjelmien ympäristöosuuksissa. Tavoitteena oli lisäksi selvittää, miten ne näistä teemoista puhuvat ja mistä se kertoo. Vertailin myös puolueiden ohjelmien visuaalista ilmettä lyhyesti. Eduskuntapuolueiden poliittisten ohjelmien ympäristönäkökulmien tutkiminen oli mielenkiintoinen prosessi. Puolueet ovat panostaneet ympäristöohjelmien sisältöön ja visuaaliseen ilmeeseen erilaisista näkökulmista käsin. Tutkimuskysymykset olivat melko selkeitä, mutta ympäristöteemojen vertailun jälkeen tehty puhetapojen analysointi olisi voinut liittyä suuremmin teemoihin. Kestävyyspuhe tietenkin liittyikin, mutta teemojen ja puhetapojen tutkimisen olisi voinut kytkeä paremmin toisiinsa.

Ympäristöasiat ovat jatkuvasti ajankohtaisia ympäristöongelmien takia ja gradu on siinä mielessä hyödyllinen, että siitä voidaan nähdä ottavatko puolueet huomioon nämä tärkeät ihmisten elämiin vaikuttavat asiat. Varmasti jonkinlainen arvio puolueiden puhetavoista voidaan esittää ilman tutkimustakin, mutta ympäristöteemojen vertailun avulla voidaan katsoa puhuvatko puolueet näistä teemoista myös eduskunnassa vai jäävätkö ne vain ohjelmiin. Gradua voidaan siis käyttää tämänkaltaisen vertailun tekemiseen.

Tutkimus suoritettiin kahdessa eri vaiheessa. Ensiksi aineistolähtöisen sisällön analyysin avulla käytiin läpi puolueiden ohjelmat ja ympäristöteemat taulukoitiin vertailun tekemiseksi. Tapa, jolla suoritin sisällön analyysin, oli mielestäni hyvä. Ohjelmista pystyi helposti löytämään eri teemat. Sisällön analyysin jälkeen analysoin kriittisen diskurssianalyysin avulla aineistosta esiin nousseita puhetapoja ympäristöasioihin liittyen. Hypoteesini oli, että ohjelmista löytyy samoja teemoja, koska EU ohjaa suomalaista ympäristöpolitiikkaa. Oletuksena oli kuitenkin myös, että ohjelmissa on erilaisia teemoja ohjelmien sanamäärällisestä pituudesta johtuen. Lisäksi puolueilla on erilaiset aatteelliset taustat ja kaikenlaiset muut taustavaikuttimet, jotka vaikuttavat ohjelmien sisältöön.

Gradun teoreettinen viitekehys pohjautui ympäristön käsitteeseen ja siihen liittyviin käsitteisiin sekä diskurssianalyysiin. Luvussa 2 on määritelty ympäristön käsite ja siihen liittyvät muut käsitteet. Samassa luvussa on rakennettu myös osa tutkimuksen teoreettisesta viitekehystä. Luvussa 3 on määritelty diskurssin käsite ja siihen liittyvä kriittinen diskurssianalyysi. Tutkimuksen menetelmät olivat aineistolähtöisiä, enkä käyttänyt mitään valmiita mallia sen tekemiseen. Diskurssianalyysin tekemiseen sellaista olisi jälkeenpäin ajateltuna voinut ehkä käyttää.

Tutkimuksen tulokset vastaavat siihen, mikä tutkimuksen tavoitteenakin oli saada selville. Diskurssianalyysivaiheessa olisi tosin voinut miettiä, miten puolueiden puhetapojen eroavaisuuksia saisi selvemmin esiin. Diskurssianalyysin menetelmä olisi siis voinut olla parempikin. Ympäristön käsitteeseen liittyvä teorialuku on taas mielestäni gradun parhaiten rakennettu osuus.

Puolueiden ympäristöpolitiikkaan liittyvää puhetta olisi mielenkiintoista tutkia tulevaisuudessa esimerkiksi siitä näkökulmasta, miten näiden ohjelmien puhe kohtaa julkisuudessa esiin tulevan ympäristöpuheen kanssa. Voisi olla myös mielenkiintoista esimerkiksi tutkia eri puolueiden edustajien Talvivaaran kaivosyhtiöön tai keskeytettyyn valtakunnalliseen

soidensuojeluohjelmaan liittyviä lausuntoja. Ylipäätään ympäristöpuhetta voisi tutkia enemmän, koska ympäristöasiat ovat jatkuvasti ajankohtaisia.

LÄHTEET

- Clapp, Jennifer & Peter Dauvergne (2005). *Paths to a Green World. The Political Economy of the Global Environment*. Massachusetts: MIT Press.
- Costain, W. Douglas & James P. Lester (1997). The Evolution of Environmentalism. Teoksessa: James P. Lester (toim.). *Environmental politics & policy. Theories and evidence*. 2. painos. Lontoo: Duke University Press. 15–38
- Cörvers, Ron & Pieter Glasbergen (1997). Environmental problems in an international context. Teoksessa: Blowers, Anders & Pieter Glasbergen (toim.). *Environmental policy in an international context*. 2. painos. London: Arnold. 1–29
- Elliott, Jennifer A. (2002). *An Introduction to Sustainable development*. 2.painos. New York: Routledge
- Fairclough, Norman (1995a). *Critical discourse analysis: the critical study of language*. London: Longman group limited.
- Fairclough, Norman (1995b). *Media discourse*. London: Edward Arnold.
- Foxwell-Norton, Kerrie (2013). Communication, culture, community and country: the lost seas of environmental policy. *Continuum: Journal of Media and Cultural Studies* 27: 2, 267–282
- Gough, Stephen (2002). [online]. [Lainattu 11.12.2014]. Saatavilla: <http://trumpeter.athabascau.ca/index.php/trumpet/article/view/122/132>
- Herkman, Juha (2005). *Kaupallisen television ja iltapäivälehtien avoliitto – Median markkinoituminen ja televisioituminen*. Tampere: Vastapaino.
- Hokkanen, Pekka (2007). *Kansallisosallistuminen ympäistövaikutusten arviointimenettelyssä*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Hujanen, Jaana & Sari Pietikäinen (2000). Syrjäinen ja aito, vallan pitäjä ja ulkopuolinen: paikka ja etnisyys 'meidän' ja 'toisten' rakentamispintana journalismissa. *Tiedotustutkimus* 2000: 23, 4–21.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (2014). [online]. [Lainattu 5.11.2014]. Saatavilla: <http://www.ipcc.ch/>

- Jokinen, Arja (1999). Diskurssinanalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 37–53
- Jokinen, Arja (1999). Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 126–159
- Jokinen, Arja & Kirsi, Juhila (1999). Diskurssianalyyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 54–97
- Jordan, Adrew & Timothy, O’riordan (2000). Environmental politics and policy processes. Teoksessa: Timothy O’Riordan (toim.). *Environmental Science for Environmental Management*. 2. painos. Essex: Pearson Education Limited. 63–92
- Järvikoski, Timo (2001). Ympäristötietoisuuden käsitteestä ja ilmiöstä. Teoksessa Jeronen, Eila ja Marjatta Kaikkonen (toim.): *Ympäristötietoisuus – näkökulmia eri tieteenaloilta*. Oulu: Oulun Yliopistopaino. 7–21
- Kallis, Giorgos (2011). In defense of degrowth. *Ecological Economics* 70:5, 873–880
- Kestävä kehitys. Lähivuosien toimenpiteitä Suomessa ja Suomen kansainvälisessä yhteistyössä. (1995). Helsinki: Painatuskeskus Oy
- Kokoomus (2015). [online]. [Lainattu 20.1.2015] Saatavilla: <http://www.kokoomus.fi/periaateohjelma/>
- Kortelainen, Jarmo (1994). *Ympäristön paikalliset tulkinnat. Ympäristötietoisuuden muutos tehdasyhdyskunnassa*. Joensuu: Joensuun yliopiston monistuskeskus.
- Laitinen, Aarno (1991) Vihreä mafia. Teoksessa Lappalainen, Iris (toim.): *Toimittajain toinen luonto*. Forssa: Forssan kirjapaino OY. 37–42
- Liberatore, Angela (1997). The social construction of environmental problems. Teoksessa: Blowers, Anders & Pieter Glasbergen (toim.). *Environmental policy in an international context*. 2. painos. London: Arnold. 59–83
- Luukka, Minna-Riitta (2000). Näkökulma luo kohteen: diskurssintutkimuksen taustaoletukset. Teoksessa Piirainen-Marsh Arja & Kari Sajavaara (toim.): *Kieli, diskurssi ja yhteisö*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. 133–160
- Lyytimäki, Jari ja Marika Palosaari (2004). *Ympäristöviestinnän tutkimus Suomessa*. Helsinki: Edita Prima Oy.

- Mikkola, Teija (1997). Arvot ja ympäristö. Uuden keskiluokan ympäristöarvot ja –asenteet maailmankuvallisen muutoksen heijastajina. Teoksessa Helve, Helena (toim.): *Arvot, maailmakuvat, sukupuoli*. Helsinki: Yliopistopaino. 95–121
- Mäntynen, Anne & Sari Pietikäinen (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Niskala, Mikael & Henrik Sjöblom (1999). *Ympärisöraportointi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Potter, Jonathan (1991). Quantification rhetoric—cancer on television. *Discourse & Society* 2: 3, 333-365.
- Robert Cox (2013). *Environmental communication and the public sphere*. USA: SAGE Publications Inc.
- Paulus, Stephan (2002). Form new alliances and strengthen capacities: sustainable development as framework for technical co-operation. Teoksessa: Walter Leal Filho (toim.): *International Experiences on Sustainability*. Frankfurt: Peter Lang GmbH, 35–53
- Pynnönen, Anu (2013). Diskurssianalyysi: tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. Jyväskylä: University of Jyväskylä
- Remes, Liisa (2006). Diskurssianalyysin perusteet. Teoksessa: Jari Metsämuuronen (toim.): *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 288-373
- RTCC (2013a). [online]. [Lainattu 3.2.2015] Saatavilla: <http://www.rtcc.org/2013/09/10/dealing-in-doubt-how-big-oil-funds-climate-denial/>
- Sairinen, Rauno (1996). *Suomalaiset ja ympäristöpolitiikka*. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Solin, Anna (2002). Arvot vai ohjearvot? Ympäristönsuojelun merkityksistä hallinnon teksteissä. Teoksessa: Vesa Heikkinen (toim.): *Virkapukuinen kieli*. Helsinki: SKS, 157–171.
- Suhonen, Pertti (1994). *Mediat, me ja ympäristö*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Suoninen, Eero (1999). Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 17–36
- Suomen vaalitutkimusportaali (2010). [online]. [Lainattu 2.11.2014]. Saatavilla: <http://www.vaalitutkimus.fi/fi/pohtiva.html>

- The Guardian (2014). [online]. [Lainattu 20.11.2014]. Saatavilla: <http://www.theguardian.com/sustainable-business/2014/sep/22/google-ge-climate-change-denial-congress-politicians-legislation>
- The Hill (2014). [online]. [Lainattu 15.11.2014] Saatavilla: <http://thehill.com/opinion/billpress/222711-the-party-of-denial>
- Valentin (1998). Ethical decision making in environmental communication. *Journal of Mass Media Ethics* 13: 4, 219–231
- Vaalikone (2015). [online]. [Lainattu 22.1.2015] Saatavilla: <http://www4.vaalikone.fi/eduskuntavaalit2011/tulos/>
- Vasemmisto (2014a). [online]. [Lainattu 10.12.2014]. Saatavilla: <http://www.vasemmisto.fi/vasemmistoliitto/visio/>
- Willamo, Risto (2005). [online]. [Lainattu 10.12.14]. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/22238/kokonais.pdf?sequence=1>
- YLE (2012a). [online] [Lainattu 23.1.2015] Saatavilla: http://yle.fi/uutiset/sotkamo_talvivaaran_yva-ohjelmaan_tehtava_muutoksia/5742657
- YLE (2014a). [online] Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/ykn_ilmastopaneeli_fossiilisista_polttoaineista_luovuttava_vuosisadan_loppuun_mennessa/7592685
- Yhteinen tulevaisuutemme. Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportti (1988). Helsinki: Valtion painatuskeskus
- Ympäristöministeriö (2014a). [online]. [Lainattu 7.11.2014]. Saatavilla: http://www.ym.fi/fi-fi/Kansainvalinen_yhteistyö/Kansainvaliset_ymparistosopimukset
- Ympäristöministeriö (2014b). [online]. [Lainattu 7.11.2014]. Saatavilla: http://www.ym.fi/fi-fi/Kansainvalinen_yhteistyö/EUn_ymparistopoliitikka
- UNFCCC (2014) [online]. [Lainattu 10.11.2014]. Saatavilla: http://unfccc.int/kyoto_protocol/status_of_ratification/items/2613.php